

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Кваліфікаційна робота

магістра

**на тему Підготовка майбутніх педагогів до національно-патріотичного
виховання молодших школярів в групах подовженого дня**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0119-з
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
освітньої програми Педагогіка вищої школи
К. Є. Пальчик

Керівник доцент кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності,
к.пед.н., доцент Голованова Т. П.

Рецензент старший викладач кафедри
педагогіки та психології освітньої діяльності,
к.пед.н. Турбар Т. В.

Запоріжжя

2020

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	6
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ГРУПАХ ПОДОВЖЕНОГО ДНЯ.....	13
1.1. Генеза поняття «національно-патріотичне виховання».....	13
1.2. Методологічні підходи підготовки майбутніх педагогів до роботи з національно-патріотичного виховання у групах подовженого дня.....	26
1.3. Технологія проекту підготовки майбутніх педагогів до роботи у групах подовженого дня з національно-патріотичного виховання молодших школярів.....	32
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ГРУПАХ ПОДОВЖЕНОГО ДНЯ.....	41
2.1. Діагностика ціннісних компетентностей педагогів по національно- патріотичному вихованню молодших школярів.....	41
2.2. Рефлексія власного досвіду впровадження національно-патріотичного виховання молодших школярів в групах подовженого дня.....	48
2.3. Методичні рекомендації для підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в групах подовженого дня.....	59
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	85

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ГПД – група подовженого дня

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗУ – Закон України

ІІТ – інтерактивні педагогічні технології

ІТН – інноваційні технології навчання

КМУ – Кабінет Міністрів України

МОН України – Міністерство освіти і науки України

МУ – Міністерство України

НДІ – науково-дослідний інститут

НМК – навчально-методичний комплекс

НПВ – національно – патріотичне виховання

НПД – нормативно-правові документи

НУШ – Нова українська школа

ТП – технологія проекту

ВСТУП

Перебудова української державності, сталість української Незалежності, інтеграція України в Європейську та Світову колегію країн, збройний конфлікт- все це актуалізувало проблему національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах розростання сучасного освітнього процесу. Особливо, на сучасному етапі реформ освіти в Україні приділено увагу Концепції «Нова українська школа», яка зосереджена на формуванні громадянської національно-патріотичної компетентності учнів початкової школи. Ці чинники детермінують необхідність підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня та висувають необхідність дослідження процесу підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в групах подовженого дня. Однією із основних цілей держави є підготовка майбутніх педагогів, які будуть цілеспрямовано виховувати патріота, громадянина своєї країни. Наше дослідження засноване на засадах сучасної СО, яка передбачає формування та цільову підготовку майбутніх педагогів до НПВ учнів молодших класів через експериментальне впровадження компонентів інтерактивних підходів підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів саме в умовах груп подовженого дня.

Це засвідчує низка нормативно-правових документів, на яких розроблено дослідження проблеми підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД:

- Конституція України, Закон України «Про освіту»;
- Національна доктрина розвитку освіти України у 21 ст.;
- Державний стандарт початкової освіти (2018 р.);
- Концепція МОНУ «Нова українська школа» від 27.10.2016 року;
- Постанова КМ «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки» від 9 жовтня

2020р.№ 932;

- Наказ Міністерства Освіти і Науки України Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Система підготовки фахівців соціальної сфери до національно-патріотичного виховання дітей та молоді на засадах соціального партнерства » у 2017 - 2020 роках;

- Лист МОНУ від 27.11.2019 року №1\9-614 «Про методичні рекомендації з національно-патріотичного виховання молодших школярів».

Питання виховання у молодших школярів патріотизму знайшли своє відображення у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях вчених та педагогів. Більшістю вчених-філософів, педагогів, психологів минулого Я. Коменським [16], К. Ушинським [3], І. Франком [7], С. Русовою [9], В. Сухомлинським [3;34] створено ідею про те, що в результаті активної пізнавальної, корисно-громадської діяльності формується правильне почуття патріотизму, що є однією з основ виховання учнів молодшого шкільного віку. Молодший шкільний вік є найбільш сенситивним періодом для становлення патріотичної свідомості учня й виховання позитивних якостей індивідуальності, тому що у дитини створюються уявлення про малу і велику Батьківщину, утворюються розуміння поняття «родина» – «домівка» – «місто» – «регіон» – «країна» [34].

В умовах сучасного освітнього простору Нової української школи діти молодшого шкільного віку утверджуються в нових цікавих сферах діяльності. Однією з провідних ліній діяльності визначено національно-патріотичне виховання. З-поміж іншого виникла потреба підготовки майбутніх педагогів груп подовженого дня. Вони будуть здійснювати національно-патріотичне виховання молодших школярів в умовах позаурочної діяльності у групах подовженого дня. А це потребує окремої спеціалізації у підготовці педагогів. Адже завдання підготовки педагогів до НПВ ускладнено тому що потребує новітніх підходів, модернізації системи для підготовки педагогів ГПД, які будуть впроваджувати новітні технології та підходи у процес виховання молодших учнів. На сучасному етапі реформ освіти в Україні приділено увагу Концепції «Нова українська школа», яка зосереджена на формуванні

громадянської компетентності учнів початкової школи, вихованні у них національно-патріотичних почуттів та української ідентичності.

Аналіз науково-педагогічної та методичної літератури дає можливість стверджувати, що ця проблема привертає увагу українських вчених. Цю задачу намагався реалізувати видатний педагог В. Сухомлинський, твір якого «Школа під голубим небом» став настільною книгою для підготовки вчителів до патріотичного виховання молодших школярів. Сучасні педагоги, які стали послідовниками В.Сухомлинського у дослідженні проблеми підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в групах подовженого дня: О. Вишневський, І. Бех, К. Чорна, О. Шквир, М. Пантюк, С. Волошин. У доробках сучасних науковців висвітлені окремі аспекти підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня. Дослідницею О. Шквир ґрунтовно описані 4 етапи підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня. Серед дисертаційних досліджень, що торкаються проблем національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД, варто виокремити роботу С.Волошина «Патріотичне виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня» (Волошин, 2012) та роботу М. Пантюка «Підготовка педагогів до роботи в групах подовженого дня». В цих роботах виокремлено обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов патріотичного виховання учнів початкової школи та організаційно-методична модель підготовки педагогів груп подовженого дня. Характеристику інноваційних підходів до підготовки вихователя групи подовженого дня в сучасній початковій школі знаходимо у дослідженні О. Гордійчук. Проблему формування нормативно-правової бази діяльності педагогів з НПВ в умовах груп подовженого дня висвітлено Л. Гайдою [7]. До майбутнього вихователя груп подовженого дня висуваються більш широкі вимоги. В першу чергу, це професійна компетентність та готовність організувати освітній процес з урахуванням сучасних суспільних запитів та

індивідуальних потреб кожної дитини. Проте результати аналізу досліджень вищеназваних учених свідчать, що питанням підготовки майбутніх педагогів до патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня не приділялося належної уваги. На основі аналізу літератури нами виокремлено ряд об'єктивних протиріч, а саме:

- між існуючою посадою педагога групи подовженого дня з усіма напрямками роботи та відсутністю освітньо-кваліфікаційної програми для підготовки педагогів груп продовженого дня з національно-патріотичного виховання молодших школярів;

- між функціональними обов'язками педагога групи подовженого дня за напрямом національно-патріотичного виховання молодших школярів та відсутністю чітких цілеспрямованих розробок щодо організації виховної роботи за напрямом національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня;

- між наявністю чинних рекомендацій МОН України з організаційно-методичних вимог до педагогів груп подовженого дня за усіма напрямками виховної роботи та відсутністю цілеспрямованих організаційно-методичних рекомендацій з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня.

Враховуючи актуальність зазначеної проблеми, а також відсутність системного та комплексного підходів до її вирішення в освітньому просторі ГПД, зроблено вибір теми дослідження «Підготовка майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в групах подовженого дня».

Об'єкт дослідження: процес підготовки майбутніх педагогів до патріотичного виховання молодших школярів групах подовженого дня.

Предмет дослідження: педагогічні умови підготовки майбутніх педагогів до патріотичного виховання молодших школярів в групах подовженого дня.

Мета дослідження: виявити сукупність педагогічних умов, що забезпечують підготовку майбутніх педагогів до патріотичного виховання

молодших школярів в групах подовженого дня.

Гіпотезою дослідження прийнято положення про те, що підготовку майбутніх педагогів до патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня забезпечують використання досвіду вітчизняних проектів з національно-патріотичного виховання у підготовці майбутніх педагогів до патріотичного виховання молодших школярів; діагностування ціннісних компетентностей педагогів по національно-патріотичному вихованню молодших школярів; рефлексія власного досвіду; розробка методичних рекомендацій.

Теоретичне значення полягає в тому, що вперше виокремлено та схарактеризовано педагогічні умови підготовки майбутнього педагога до патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня.

Практичне значення роботи полягає у розробці методичних рекомендацій щодо підготовки майбутніх педагогів до патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня. Матеріали дослідження можуть бути впроваджені до системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, а також в освітній процес закладів вищої освіти.

Виходячи з теми, мети, об'єкту, предмету та гіпотези, обґрунтована необхідність у вирішенні наступних **завдань дослідження**:

1. Дослідити генезу поняття «патріотичне виховання».
2. Розглянути особливості методологічних підходів до національно-патріотичного виховання.
3. Схарактеризувати технологію проектної діяльності з підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня.
4. Діагностувати педагогічні умови, що забезпечують підготовку майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня.

Теоретично-методологічна основа дослідження: базисні положення

теорії пізнання; філософські положення про діалектичний зв'язок явищ об'єктивної й суб'єктивної дійсності, про особистість як суб'єкт діяльності і спілкування, про механізм трансформації суспільних цінностей в особистісні надбання (О. Леонтьєв, О. Бодалєв, С. Максименко); психолого-педагогічні теорії про роль освіти і культури у формуванні та розвитку морально-духовних якостей особистості (І. Бех, О. Сухомлинська); концептуальні розробки відомих діячів педагогічної науки про шляхи формування патріотизму підростаючого покоління (В. Сухомлинський, О. Вишневський, Ж. Петрочко); основні положення про реформування навчально-виховного процесу в українській вищій школі.

Для реалізації поставлених завдань використовувався комплекс взаємопов'язаних теоретичних та емпіричних **методів дослідження**. Теоретичні методи містять: аналіз, порівняння, узагальнення інформації з філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури (для уточнення понять «патріотизм», «національно-патріотичне виховання»); програм виховної роботи школи. Емпіричні методи-педагогічне спостереження, бесіди, самооцінювання (для встановлення рівнів патріотичної вихованості студентів); рефлексія.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження впроваджено в проект-челендж до Дня вишиванки 2020 «Ми діти твої, Україно» та розробці LEGO гри «Україна в наших серцях» до Міського конкурсу «Калейдоскоп емоцій» для учнів початкової та середньої ланки. Основні положення й результати кваліфікаційної роботи представлено в тезах на V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку» (Запоріжжя, 2020) у співавторстві з науковим керівником Т. Головановою.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ГРУПАХ ПODOВЖЕНОГО ДНЯ

1.1. Генеза поняття «національно-патріотичне виховання»

Для реалізації цілей нашого дослідження розкриємо історію виникнення поняття «патріотизм» [8] в педагогіці на особливостях формування даного терміну з позиції соціальної філософії, історії та педагогіки можемо вважати, що саме соціально-філософський підхід до розвитку поняття «патріотизм» в педагогіці має сприяти найбільш точному сприйманню цього терміну [8].

Поява розуміння поняття «патріотизм» [8] бере початок ще з грецької спільноти VI-VIII віків до н. е, які стають передумовами важливих змін самосвідомості та причастя людини до грецьких громадянських спільнот. Родинні зв'язки поступово змінюються на громадянський статус людини. Людина стає окремим індивідуумом полісу і бажає задовольняти свої особисті потреби. Підтвердження даних змін соціального реформування суспільства, ми можемо знайти у першоджерелах досліджень Аристотеля та Платона [8]. В подальшому розвитку розкриття поняття «патріотизм» [8], ми можемо говорити про часи французької громадянської революції 1789-1793 років XIX століття. З французької мови поняття «патріотизм» набуло поширення в якості значення «той, хто любить Батьківщину, Вітчизну». Особливо це відображено у роботах Дені Дідро (французького філософа, романіста, енциклопедиста, художнього критика, драматурга, композитора), який займався проблемою боротьби з феодальною системою суспільства та виступав на чолі розвитку вільного громадянського суспільства [8]. З розвитком освітніх установ XX століття стало зрозуміло, що слід розвивати громадський інтерес до підготовки майбутніх вчителів з патріотичного виховання в позакласний, позанавчальний час. Цю

задачу намагався реалізувати видатний педагог В. Сухомлинський, твір якого «Школа під голубим небом» став настільною книгою для підготовки вчителів до патріотичного виховання молодших школярів під час позакласного навчання. Можна зробити висновок, що педагог ставив на меті централізувати патріотичне виховання учнів, ставити його на одне з основних місць виховання та навчання молодших школярів [8].

Послідовниками концепції В. Сухомлинського, у сучасній практиці роботи з національно-патріотичного виховання молодших школярів стали І. Беха та К. Чорна, які розробили Програму «Українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді». Програма І. Беха та К. Чорної ставить за мету у реалізації теоретичних основ сучасного патріотичного виховання дітей та молоді, науково-методичного забезпечення патріотичного виховання, інформаційно-технологічних засобів патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, сприяє активізації утворення національної політики виховання дітей та молоді. Програма є документом, що містить рекомендації до патріотичного виховання дітей та молоді [5, 32]. Вчені І. Беха та К. Чорної зазначають, що «патріотизм-особливе, тобто безумовне і високосмислове почуття-цінність, яке характеризує ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самої себе. Базовими складниками почуття патріотизму є: любов до Батьківщини, народу, родини; діяльнісна відданість Батьківщині; суспільно значуща цілеспрямованість; гуманістична моральність; готовність до самопожертви; почуття власної гідності» [6, 8]. Наше подальше дослідження засновується на вивченні стану досліджуваної проблеми у практиці роботи педагогів груп подовженого дня в умовах початкової школи [54]. Для розкриття даної проблеми дослідження ми вивчили стан НПВ у ГПД початкової школи. Виходячи з цього, ми визначили цілі та напрямки роботи з НПВ молодших школярів в ГПД: перевірити практику роботи педагогів з НПВ молодших школярів в ГПД; проаналізувати емпіричні методи для того, щоб визначити рівень обізнаності майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД; перевірити ефективність результатів, з ціллю визначення, чи є

введення в практику роботи майбутніх педагогів засобів технології проекту важливим фактором НПВ молодших школярів [56]. На основі теоретико-методологічного аналізу літератури нами виокремлено ряд об'єктивних протиріч, а саме:

- між існуючою посадою педагога групи продовженого дня з усіма напрямками роботи та відсутністю освітньо-кваліфікаційної програми для підготовки педагогів груп продовженого дня з національно-патріотичного виховання молодших школярів;

- між функціональними обов'язками педагога групи продовженого дня за напрямом національно-патріотичного виховання молодших школярів та відсутністю чітких цілеспрямованих розробок щодо організації виховної роботи за напрямом національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп продовженого дня;

- між наявністю чинних рекомендацій МОН України з організаційно-методичних вимог до педагогів груп продовженого дня за усіма напрямками виховної роботи та відсутністю цілеспрямованих організаційно-методичних рекомендацій з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп продовженого дня.

Розв'язання основ НПВ на даному етапі розвитку СО України стає важливою стратегією виховання учнів та молоді. Для повноти розкриття стану досліджуваної проблеми у практиці роботи педагогів груп продовженого дня з НПВ молодших школярів нами було здійснено аналіз календарних планів виховної роботи педагогів груп продовженого дня. Ми з'ясували, що НПВ здійснюється через бесіди, анкетування учнів, заходи виховної роботи, виховних годин, створення проектів, ігор з LEGO («Україна в наших серцях»), перегляду презентацій НПВ («А над світом вишивка цвіте»), інтерактивних ігор, ігор-драматизацій, участі у фото та відео челендж-проектах («Ми діти твої, Україно») і т.п. [56] (див. додаток Ж). При підготовці педагогів до роботи у групах продовженого дня за направленістю національно-патріотичного виховання молодших школярів важливо приділяти велику кількість уваги

курсам підвищення кваліфікації педагогічних працівників, так і методично-організаційній роботі. Цільовою та смисловою якістю підготовки педагогів до патріотичного виховання та навчання молодших школярів у групах продовженого дня є формування в них патріотичного розуміння громадянина своєї країни, компетентності з формування у дітей молодшого шкільного віку цінностей, почуття патріотизму, якостей захисника Вітчизни [6, 7]. Завдання підготовки педагогів до національно. Висвітлення у програмі змісту та основних тенденцій патріотичного виховання особистості стверджує, що у молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї, родини, дитячого угруповання; як учня, жителя міста чи села; виховувати у неї любов до рідного дому, школи, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій [5]. Погоджуємось з думкою науковців І. Бега та К. Чорної, що молодший шкільний вік є «важливим етапом у формуванні в дитини ставлення до навчальної діяльності як відповідальної, суспільно значущої праці» [6, 4], оскільки «дитина оволодіває значним обсягом знань, умінь і навичок, збагачується досвід її соціальної поведінки, з'являються перші, відносно стійкі ціннісні орієнтації, відбувається розвиток вищих почуттів-моральних, інтелектуальних, естетичних» [6]. Цей період, як стверджують науковці, є найбільш сенситивним періодом для виховання позитивних рис особистості, серед усього й патріотизму, оскільки у дитини створюється уявлення про Батьківщину-малу і велику [6]. Детально аналізуючи зміст «Програми українського патріотичного виховання» І. Бега та К. Чорної [6], насиченої різними аспектами патріотичного виховання, погоджуємось з авторами щодо освітнього процесу, ефективність якого залежить від спрямованості виховного процесу, форм та методів його організації. Тому до активних методів та форм автори програм пропонують: «уналежити різноманітні акції на підтримку воїнів Об'єднаних Сил, сімей загиблих захисників Батьківщини, інвалідів, соціально-проектну діяльність, Інтернет-технології, ситуаційно-рольові ігри, соціограми, психологічні тренінги, мозкові атаки, ігри-драматизації, створення проблемних ситуацій та ситуацій успіху.

Серед засобів радять звернути увагу на такі, як свято рідної мови, шевченківські свята, конкурси на кращу розповідь української народної казки, вечір українських загадок, прислів'їв, приказок, повір'їв, легенд, народних прикмет, екскурсій до музеїв тощо» [29, 51]. У молодшому шкільному віці більшу роль починає відігравати інформація, а меншу-емоції: удосконалюється виокремлення найбільш значущої інформації, розвивається творче уявлення, на основі минулого життєвого досвіду і нового почутого, побаченого, відчутого створюються нові образи, що спричиняють розвиток і зміцнюють такі соціальні якості, як погляди, переконання, світогляд, певне ставлення до довкілля, людей, самого себе, формується уявлення між базовими поняттями патріотизму: «родина» – «домівка» – «місто» – «регіон» – «країна»» [6, 4]. Для ефективності роботи педагогів повинні створюватись педагогічно-навчальні умови підготовки педагогів груп продовженого дня до національно-патріотичного виховання молодших школярів, що характеризуються зовнішньою діяльнісно-процесуальною формою вияву рівня теоретико-практичних знань і умінь, необхідних для здійснення та організації з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД. Однією з головних умов при підготовці педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД є не тільки засвоєння теоретичних знань з особливостей роботи над даною галуззю виховання молодших школярів, а й розвитку у вчителів та вихователів груп продовженого дня практично-педагогічних умінь самостійно, вільно користуватися знаннями і навичками у зануренні дітей у вивчення рідного краю, країни, через уміння практичного рішення конкретних завдань, виявляти творчу уяву, практично досліджувати питання вивчення учнями етапів створення націоналізації та державотворення країни методом ігрових занурень [35].

Як зазначили вчені І. Бех та К. Чорна [6], однією з ефективних форм національно-патріотичного виховання молодших учнів є створення середовища для вільної гри, яка сприятиме ціннісному вихованню патріотизму і рис патріота. Одним із більш ефективних форм виховання молодшого школяра-

група продовженого дня. В Наказі МОН «Про затвердження порядку створення груп продовженого дня у державних і комунальних закладах середньої освіти » №865\32317 від 24 липня 2018 року [59] зазначено, що «група продовженого дня є однією із форм виховання дітей і допомагає організувати найсприятливіші умови для їхнього відпочинку, навчання і виховання, поєднання навчально-виховної роботи на уроках і в позаурочний час Вона забезпечує, враховуючи вікові особливості, їхній розумовий, моральний, естетичний, фізичний, духовний розвиток, створює умови для організації продуктивної праці, відкриває можливості всебічного виявлення і розвитку індивідуальних, здібностей, запитів та інтересів дітей» [59, 2]. Із цією метою, при підготовці педагогів до роботи над національно-патріотичного виховання молодших класів в умовах ГПД необхідно звернути увагу на створення таких аспектів: доброзичливої довірливої атмосфери, врахування побажань та інтересів учнів, змістовного спілкування з дорослими ровесниками, реалізації кожної особистості в контексті гуманізації взаємин у системах «учитель-учень», «учень-учень» [59]. Аналіз наукової педагогічно-психологічної літератури дає підстави стверджувати: «Молодший шкільний вік є періодом, коли формується система світогляду «Я-концепція», етап реальної життєдіяльності, підготовка до дорослого життя впровадженням в освітню діяльність культурно-художніх традицій краю, які роблять її більш зрозумілою, близькою для школярів, позаяк в цьому віці вони турбуються про свою школу та рідний край, цей вік є особливо сприятливим для становлення етнічної свідомості, психологічного тяжіння до поняття «ми» » [59, 2] (див. додаток Г).

В основу національно-патріотичного виховання науковцями покладено ідею розвитку української державності, становлення Незалежності України. Особливу увагу у програмі матеріалів до патріотичного виховання учнів молодших класів акцентували увагу саме на підготовці майбутніх педагогів. Сьогодні набуває потреби підготовка педагогів до роботи з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах роботи груп продовженого дня та позакласної роботи у становленні глобальної шкільної

реформації культурної спадщини задля широкого їх використання в освітньому процесі початкової школи, зокрема в діяльності груп продовженого дня та підготовки педагогів до роботи у сучасній школі [37]. Наше подальше дослідження засновується на вивченні стану досліджуваної проблеми у практиці роботи педагогів груп продовженого дня в умовах початкової школи [54]. Для розкриття даної проблеми дослідження ми вивчили стан національно-патріотичного виховання у ГПД початкової школи. Виходячи з цього, ми визначили цілі та напрями роботи з національно-патріотичного виховання молодших школярів в ГПД:

- перевірити практику роботи педагогів з НПВ молодших школярів в ГПД;
- проаналізувати емпіричні методи, щоб визначити рівень обізнаності майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД;
- перевірити ефективність результатів, з ціллю визначення, чи є введення в практику роботи майбутніх педагогів засобів технології проекту важливим фактором НПВ молодших школярів в ГПД. [51]

Для ефективності роботи педагогів повинні створюватись педагогічно-навчальні умови підготовки педагогів груп продовженого дня до національно-патріотичного виховання молодших школярів, що характеризуються зовнішньою діяльнісно-процесуальною формою вияву рівня теоретико-практичних знань і умінь, необхідних для здійснення та організації з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД. Однією з головних умов при підготовці педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД є не тільки засвоєння теоретичних знань з особливостей роботи над даною галуззю виховання молодших школярів, а й розвитку у вчителів та вихователів груп продовженого дня практично-педагогічних умінь самостійно, вільно користуватися знаннями і навичками у зануренні дітей у вивчення рідного краю, країни, через уміння практичного рішення конкретних завдань, виявляти творчу уяву, практично досліджувати питання вивчення учнями етапів

створення націоналізації та державотворення країни методом ігрових занурень [36].

Умовою до успіху у питанні психологічної готовності підготовки майбутніх педагогів до роботи з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп продовженого дня є внутрішньо-цільова готовність педагога до даного виду діяльності у роботі, що складає основу підготовки педагога. Реалізація психологічної підготовки педагогів до роботи з національно-патріотичного виховання повинна бути пов'язана з впровадженням у навчальний процес обов'язкових форм організації методичного та практичного забезпечення для навчання майбутніх педагогів, що зумовлює виклад методичного матеріалу у вільному доступі для навчання педагогів. Такі матеріали повинні містити у собі науково-методологічний, тренінговий характер навчання. Тобто майбутні педагоги повинні навчатися роботі з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД на умовах практичних дослідів, тренінгів, семінарських занять [39].

Проблема виховання національного патріотизму загострилась після подій на Майдані, анексії Криму, тривалого збройного конфлікту в східних регіонах нашої держави. Відповідно, актуалізувалося завдання переосмислення зміст, технологій та механізмів національно-патріотичного виховання дітей та молоді в умовах сучасних соціокультурних трансформацій і викликів [59]. Сайти Інтернету засвідчують, що 28 січня 2015 р. на базі Національної академії педагогічних наук України проведено семінар-презентацію «Патріотизм як цінність і консолідуюча основа нації» [33], на якому міністр освіти і науки Лілія Гриневич, звертаючись до його учасників, висвітлила актуальні питання щодо реального забезпечення державної політики у сфері національно-патріотичного виховання учнів молодших класів. Вона акцентувала на процесі формування патріотизму як вищій формі проведення духовності, що «прищеплюється змалечку як невід'ємна риса людського характеру» [33, 19], як святе почуття, що виховується різними шляхами й такими засобами, як рідна мова, історія, культурні надбання свого народу, звичаї, традиції [33].

Із цією метою, було створено Програму проведення експерименту всеукраїнського рівня Наказ Міністерства Освіти і науки України «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Система підготовки фахівців соціальної сфери до національно-патріотичного виховання дітей та молоді на засадах соціального партнерства» у 2017-2022 роках» [61] у створенні якої приймали участь науковці Запорізького національного університету Н. Заверіко, доктор філософії (к. пед. н.), професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та психології ЗНУ О. Бондар, перший проректор ЗНУ, І. Бех, доктор психологічних наук, дійсний член НАПН України, Заслужений діяч науки і техніки України, директор Інституту проблем виховання НАПН України, яка передбачала декілька етапів впровадження національно-патріотичного виховання [61]:

«1 етап-(організаційний)» [61, 8]: створення нормативно-правового підґрунтя та інформаційно-методичного забезпечення (жовтень 2017 року-листопад 2018рр.);

«2 етап-(концептуально-діагностичний)» [61, 8]: розроблення програм, навчально-методичних посібників, створення центрів національно-патріотичного виховання (грудень 2018-листопад 2019 рр.);

«3 етап-(формувальний)» [61, 8]: проведення моніторингу системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді за допомогою опитувань, анкетування, психологічного тестування (грудень 2019-листопад 2021 рр.);

«4 етап-(узагальнювальний)» [61, 9]: проведення аналізу досліджень, порівняння отриманих результатів, розробка методичних рекомендацій, підбиття підсумків дослідно-експериментальної роботи (грудень 2021 – листопад 2022 рр.) [61].

Здійснюючи аналіз Постанови КМ «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно -патріотичного виховання на 2020-2025 роки» від 9 жовтня 2020 р. № 932 [74] можна виділити основні засади та актуальні проблеми з підготовки педагогів до національно-патріотичного виховання

молодших школярів в умовах груп продовженого дня:

- інформаційно-просвітницька робота у сфері національно-патріотичного виховання;
- наповнення офіційних Інтернет-ресурсів інформацією щодо цінності культурної спадщини країни та необхідності її збереження, а також виховання поваги до неї;
- вивчення вітчизняних та зарубіжних сучасних виховних систем, узагальнення та поширення найкращого досвіду з національно-патріотичного виховання;
- проведення соціологічних досліджень щодо розвитку сфери національно-патріотичного виховання та стану сформованості громадянської ідентичності населення України;
- організація проектів і заходів з набуття компетентностей для осіб, які працюють у сфері національно-патріотичного виховання або долучаються до впровадження державної політики у цій сфер [74].

Науковці сучасності по-різному підходять до поняття «патріотизм» [8] як «педагогічної категорії» [20], а кваліфікують його як «принцип, сукупність почуттів, якостей, систему ідей тощо» [21]. О. Вишневський виокремив три різновиди патріотизму [29]:

- «етнічний (в основі лежить почуття власної причетності до свого народу, рідної культури, історії)» [21, 4];
- «територіальний (ґрунтується на любові до місцевості, в якій людина народилася, до природи, клімату, ландшафту)» [21, 45];
- «державницький (формування в учнів вищого патріотизму, зокрема державницького світогляду і державницького почуття, яке нерозривно пов'язане з питанням громадянськості)» [21, 45].

Науковець подає сформовану ідеологію цінностей національно-патріотичного виховання: «людина – родина – громада – нація (держава) – людство» [21, 45]. О. Вишневський розробив порівняльну систему «Патріотизм і громадянськість» (див. додаток А). Протидія цих двох ідей позначається і на

вихованні. У політичній боротьбі цінності демократії можуть навіть використовуватися як фактор руйнування нашої державності. А саме тому педагогіка і СО покликані протидіяти цьому протистоянню цих цінностей-патріотизму і демократії-узгодити, а водночас не втратити теж відчуття різниці між ними. Вчені розглядають патріотизм як «моральне почуття, моральний принцип, інші вважають його сукупністю почуттів, принципів і якостей» [29, 50]. Можна додати до наукових теорій О. Вишневського, що до сучасних засобів національно-патріотичного виховання можна віднести також: рідну мову, історію, рідну природу, українську культурно-духовну спадщину. У здійсненні національно-патріотичного виховання засобами національно-патріотичної педагогіки, необхідна єдність держави й суспільства. Особливими рисами національно-патріотичного виховання, у підготовці майбутніх педагогів є неформальність (здатність створити атмосферу довіри), демократичність, наочність, комунікативність (проведення практичних уроків), інтерактивність (створення взаємодії між учителем і учнями та між самими учнями), емоційність (національно-патріотичне виховання не можливе без почуттів формування відчуття гордості за свою Батьківщину, розуміння внутрішньої концепції «Я-свідомість») [23] (див. додаток Д).

У 2016 році Міністерством освіти і науки України та міністром освіти і науки України Л. Гриневич було запропоновано створення та впровадження в сучасну систему освіти Концепцію «Нова українська школа» [66] Цитуючи Л. Гриневич: «Метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності. Проект Закону України «Про освіту» №3491-д від 04.04.2016» [66, 4], можемо визначити основні п'ять проблем, які розглядаються Концепції «Нова українська школа» [66]: «педагогіка партнерства» [66]: з опитування української спільноти стало зрозуміло, що

суспільство цікавлять питання спілкування педагога та школяра, способи розвитку навчальних систем; «готовність до інновацій» [66]: розгляд питань готовності педагогів до впровадження новітніх методів та способів навчання, можливості реалізації впровадження інновацій технології проектування сучасних підходів до навчання; «нові стандарти та й результати навчання[66]»: розгляд питання які системи проектування навчання можна вважати результатом, що саме потрібно в якості результату навчання дітей та молоді для держави, якими способами, методами, технологіями можна вимірювати компетентісну готовність педагогів до сучасної освіти; «автономія школи і вчителя» [66]: питання розподілу ресурсів навчання та і повноважень між всіма рівнями управління освітою; «фінансування освіти» [66]: розподіл системи фінансування для всіх рівнів освіти в Україні. МОН України, виходячи з Програми «Нова українська школа», було розроблено модель випускника нової школи України [66]:

- випускник нової школи повинен бути особистістю, готовою працювати для блага своєї країни;
- випускник нової школи повинен бути патріотом своєї держави, розуміти та вносити свій особистий вклад в розвиток державності та готовим захищати Батьківщину;
- випускник нової школи повинен бути інноватором для внесення змін в систему, в розвиток економіки держави, бути корисним для сталого розвитку країни, готовим до навчання протягом всього життя [66].

На засадах моделі випускника було виділено основний компонент- «педагогіка партнерства-спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем та батьками. Учитель має бути другом, а родина-залучена до побудови освітньої траєкторії навчання дитини [66, 4]». Як написав В. Сухомлинський: «Якщо вчитель став другом дитини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло» [11]. Основними принципами педагогіки партнерства визначено:

- «повага до особистості» [66,4];

- «доброзичливість і позитивне ставлення» [66,4];
- «довіра у відносинах» [66,4];
- «діалог-взаємодія-взаємоповага» [66,4];
- «розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків)» [66, 4];
- «принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей)» [66, 4].

Як висновок до параграфу ми визначили, що даний компонент, а саме педагогіка партнерства визначає особистісно-зорієнтований підхід, як формування індивідуальності молодшого школяра «Я-свідомість» та сучасної технології навчання підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів. Сучасна освіта формує готовність майбутнього педагога до роботи та впровадження технологій проекту у навчання. Однією з провідних та найцікавіших технологій проекту сучасної нової школи є LEGO-технологія [67] (див. додаток Е). У нашому дослідженні розкрито розробку LEGO гри «Україна в наших серцях » до Міського конкурсу «Калейдоскоп емоцій» для учнів початкової та середньої ланки. А також виховний захід до Дня Вишиванки для учнів молодших класів «А над світом вишивка цвіте» для Міського проект-челенджу до Дня вишиванки 2020 «Ми діти твої, Україно».

У своєму дослідженні та рефлексії даної технології у підготовці майбутніх педагогів ми взяли творчо-професійний підхід до підготовки майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів в умовах ГПД. Характерними рисами національно-патріотичного виховання та підготовки майбутніх педагогів , вважається у НУШ, є неформальність (здатність створити атмосферу довіри), демократичність, наочність, комунікативність (проведення практичних уроків), інтерактивність (створення взаємодії між учителем і учнями та між самими учнями), емоційність (національно-патріотичне виховання не можливе без почуттів формування відчуття гордості за свою Батьківщину) [66].

1.2. Методологічні підходи підготовки майбутніх педагогів до роботи з національно-патріотичного виховання у групах продовженого дня

Аналізуючи дисертаційну роботу О. Шквир про теоретичні і методологічні засади підготовки майбутніх педагогів обов'язково потрібно враховувати методологічні підходи підготовки педагогів до роботи з національно-патріотичного виховання у групах продовженого дня. Такі особливості потрібно враховувати при підготовці майбутніх педагогів до роботи з орієнтаційного підходу у роботі майбутніх педагогів в умовах груп продовженого дня [83]. Під поняттям «підхід» слід розуміти певний погляд на об'єкт, а також певні етапи з підготовки майбутніх педагогів. За теорією А. Петрова «методологічні підходи-це загальнонаукова категорія, що має два значення: початковий принцип, вихідна позиція, основне положення або переконання, що становить основу дослідницької діяльності; напрям вивчення об'єкта (предмета) дослідження» [83]. Існують такі методологічні підходи підготовки майбутніх педагогів А. Петровою [86]:

1) «загально-наукові методологічні підходи» [85, 87], до яких входить ступені та напрями підготовки майбутніх педагогів до роботи у ГПД;

2) «конкретно-наукові методологічні підходи» [85,87], такі підходи позначають ціннісні орієнтири у підготовці майбутніх педагогів: гуманістичні підходи до підготовки майбутніх педагогів, які цілеспрямовують до розвитку та саморозвитку об'єкту підготовки; орієнтовані на професійно-кадрову підготовку та професійно-педагогічну підготовку майбутніх педагогів [85, 87].

Зумовлюючи дані методологічні підходи до підготовки майбутніх педагогів до роботи з національно-патріотичного виховання молодших учнів в умовах груп продовженого дня можна сказати, що такі підходи дають змогу виділити основні ступені підготовки майбутніх педагогів та стимулювати до навчально-професійної діяльності. Спираючись на «системний підхід» навчання та підготовки майбутніх педагогів за підручником доктора

педагогічних наук Н. Якса можна виділити наступну послідовність методологічних підходів до підготовки майбутніх педагогів з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД [86]:

3) «мотиваційно-цільовий елемент» має властивості підтримки елементів методологічних підходів підготовки майбутніх вчителів:

- «пізнавальний елемент» [86, 87] підготовки педагогів містить у собі пошук та обробку інформаційних ресурсів для створення продукту творчої діяльності майбутнього вчителя ;

- «практичний елемент» [86, 87] створений для того, щоб вчитель міг орудувати практичними навичками та інтерактивними підходами до роботи з національно-патріотичного виховання учнів початкової школи в умовах ГПД;

- «творчий елемент» [86, 87] включає в себе розвиток потенціалу розробки ТРВЗ та ТЗН засобів роботи майбутнього вчителя з національно-патріотичного виховання в умовах ГПД;

- «формульовано-перспективний елемент» [86] розглядає взаємодію різних форм та методів підготовки вчителів до роботи з молодшими школярами в групах продовженого дня;

- «елемент набуття досвіду соціокультурних навичок педагога» допомагає сформувати у майбутніх педагогів навички міжкультурних комунікацій для роботи в ГПД [86, 87].

4) «змістово-операційний елемент» [86] професійної підготовки майбутніх педагогів містить в собі методологічну основу мотиваційної сфери підготовки педагогів, показує вміння працювати з витоками літератури та аналізувати її:

- «зміст професійної підготовки» [86] систематизація та узагальнення засвоєного матеріалу лекцій, семінарів, тощо, а й з вміння вирішення нестандартних проблем у роботі майбутніх педагогів у вихованні молодших учнів в групах продовженого дня;

- «уміння» [86] обов'язковий аспект, інструмент функціонування, за допомогою якого створює закономірність спільних дій для набуття інформації

та роботи з джерелами інформації в особливостях підготовки майбутніх педагогів;

- «умови» [86] створюють базу для правильної підготовки майбутніх фахівців з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД;

- «професійно-творча підготовка» [86] є головною при навчанні та практичній підготовці майбутніх педагогів, тому що з'єднує теоретичну та практичну частину підготовку вчителів в умовах роботи груп продовженого дня з національно-патріотичного виховання учнів молодших класів;

- «результат» [86] кінцевий зміст методологічних підходів до підготовки майбутніх педагогів з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД [86, 87].

Виходячи з перерахованих елементів методологічних підходів до підготовки майбутніх педагогів з національно-патріотичного виховання учнів молодших класів в умовах груп продовженого дня можна зробити висновок, що дані елементи цілеспрямовано допомагають викладачеві правильно формувати вміння, навички майбутніх педагогів для з'єднання між собою теоретичних та практичних навичок. Під час використання даних елементів викладач формує у студента чіткі позиції набору інструментів для навчання та поглиблення особистих знань. Як зазначено вище, відповідно до специфічних методологічних підходів навчання майбутніх педагогів за першооснову взято «загальнонаукові методологічні підходи» [86, 87], які обумовлюють аналіз методологічних способів навчання педагогів та їх підготовці до практичних дій. Особливістю таких підходів нами виявлено, що обміркування та осмислення даних підходів створює апарат чіткої структури підготовки майбутніх педагогів до роботи з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД.

Надважливою у цьому напрямі підготовки вчителів до роботи в умовах груп продовженого дня є організація практичного навчання студентів, що допомагає розкрити творчо-цільовий потенціал майбутніх педагогів. Для

компонування даних методологічних підходів потрібно розуміти їх зміст та цілі, що допоможе підготувати структуру навчання студентів, як майбутніх педагогів груп продовженого дня, а саме зробити акцент на розділі національно-патріотичного виховання [8].

У сучасній науці приділяють особливу увагу інформаційно-технологічним засобам, методам навчання та підготовки майбутніх фахівців. Беручи до уваги наукову роботу І. Костікової [46], можна виділити сім методологічних підходів у сучасній підготовці майбутніх педагогів:

- «системний підхід» [46] підготовка майбутніх педагогів розглядалась нами, як специфічний процес, який включає в себе взаємопов'язані елементи підготовки майбутніх педагогів до роботи з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД;

- «особистісний підхід» [46] являє собою індивідуально-орієнтований підхід до кожного студента, який охоплює процес навчання та підготовки з усіх сторін;

- «діяльнісний підхід» [46] в якому вважається функціонування майбутнього педагога з точки зору практичного навчання та цілісного виходження до майбутньої професії;

- «компетентісний підхід» [46] втілює процеси формування теоретичних знань в практичні, які у майбутньому сформує у студентів на практиці вміння орієнтування у особистісних вміннях, якостях та навичках;

- «інформаційний підхід» [46] вважається одним із основних сучасних інтерактивних засобів та підходів до навчання майбутніх педагогів з національно-патріотичного виховання учнів молодших класів в умовах груп продовженого дня;

- «аксіологічний підхід» – полягає у залученні вчителя до методологічних, теоретичних і прикладних знань про цінності, про їх природу, механізми розвитку та способи функціонування, а також про професійно-педагогічні цінності, що характеризують професійне становлення і самовдосконалення особистості сучасного вчителя» [46, 22].

За підручником О. Кучерявого «Патріотичне виховання в сучасних навчальних закладах» скомплектований перебіг методологічних підходів підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших учнів в групах продовженого дня: інформаційно-масові підходи (дискусії, диспути, конференції, ринги, вікторини, вечори, подорожі до джерел рідної культури, історії держави і права, створення книжок, альманахів); діяльнісно-практичні підходи (творчі групи, осередки, екскурсії, свята, театр експромт, огляди-конкурси, олімпіади); інтегративні підходи (клуби, фестивалі, асамблеї, гуртки); діалогічні підходи (бесіда, між рольове спілкування); індивідуальні підходи (доручення, творчі завдання, звіти, індивідуальна робота); наочні підходи (музеї, кімнати, зали, галереї, виставка студентської творчості, книжкові виставки, тематичні стенди) [38].

На думку автора підручника О. Кучерявого такі підходи виконують мету організації підготовки майбутніх вчителів до роботи з національно-патріотичного виховання. Погоджуємось із думкою авторки, тому що саме практичні методологічні підходи до підготовки майбутніх педагогів формують бачення визначених аспектів підготовки. Також, на думку автора, саме ці підходи повинні забезпечити повну та тісну співпрацю ВНЗ та громадських організацій для отримання студентами практичного досвіду роботи з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД [38].

Особливістю методологічних підходів підготовки майбутніх педагогів до роботи з національно-патріотичного виховання у групах продовженого дня є довершення послідовного та систематичного моніторингу реальної практики виховання патріотизму молодших школярів в умовах школи, зокрема у ГПД. Окрім цього винахід основної проблематики підготовки педагогів залежить від програми навчання та підготовки, що сприятиме швидкому засвоєнню особливостей роботи у групах продовженого дня (особливо з національно-патріотичного виховання) [22]. Вивчення передового педагогічного досвіду свідчить про те, що наразі підготовка нових педагогічних кадрів переходить у систематизований процес якісних методологічних підходів. Метою підготовки

майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД за допомогою методологічних підходів полягає в опануванні й збагненні майбутнім педагогом цільових тенденцій розвитку та укріплення виховного процесу [23]. Згідно методологічних підходів виділяють рівні підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів у групах продовженого дня: вміння застосування отриманих знань та практичних навичок під час організації виховної діяльності з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД; розуміння ідеології засад виховних процесів з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД; у фаховій педагогічній праці брати до уваги персональні рівні кожного вихованця, спираючись на вікові та психологічні своєрідності; підтвердження знань з діючими законодавчими документами, які мають відношення до навчальної діяльності, засновуючись на нормативну базу системи освіти; опанування послідовністю методологічних підходів до навчально-виховного процесу у групах продовженого дня з формування національно-патріотичних почуттів у молодших школярів в ГПД; переконання у потребі підготовки педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД [28].

В частині обмірковано методологічні підходи, стилі, засади наслідку підготовки майбутніх учителів механізмів сучасних підходів. Визначено результативність підготовки майбутніх педагогів до роботи з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп продовженого дня. Можливості експерименту розуміємо змістовність у значущості ідеології педагогічних та методологічних підходів, поглиблення та узагальнення намірених та методичних вмінь підготовки майбутніх учителів до роботи з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД на фундаментальному аналізі світових відомостей педагогічних підходів до підготовки педагогів; створенні й користуванні інформаційно-аналітичних методів, направлених на збільшення рівня фахово-педагогічної освіти збільшенні досліджуваного діяння майбутніх педагогів [10].

1.3. Технологія проекту підготовки майбутніх педагогів до роботи у групах продовженого дня з національно-патріотичного виховання молодших школярів

Технології проекту підготовки майбутніх педагогів до роботи у групах продовженого дня з НПВ молодших школярів було зумовлено через виникнення активного технічного розвитку СО. Аналіз досліджень вчених 80-х та 90-х років минулого століття [45] з розвитку освіти доводять, що саме вчитель-новатор може викладати та виховувати справжнього патріота своєї держави. ТП дозволяють швидше поширювати та впроваджувати систему знань у підготовці майбутніх педагогів з НПВ молодших учнів в групах продовженого дня. Такі підходи у навчання мають комплексно-зорієнтований зміст навчання та підготовки педагогів. При роботі з підготовкою майбутніх педагогів з НПВ в ГПД слід звернути увагу на три варіанти сучасних ТП:

1) «методика групової роботи», яка містить у собі такі різновиди ІП до підготовки та навчання: робота в малих групах, дискусії, турніри, диспути, дебати, «міні-уроки», «синектика» (англ.«суміщення різнорідних елементів») методика дослідження, заснована на соціально-психологічній мотивації колективної інтелектуальної діяльності, запропонована В. Дж. Гордоном» [46], ділові ігри, ситуаційні вправи, задачі, вправи та ін. Дану методику ІП можна застосовувати для формування організації колективу як талого колективу, також така технологія ІП допоможе у підготовці вчителя з НПВ в групах продовженого дня до вміння поєднувати декілька форм навчання одночасно, що допоможе зробити НПВ більш цікавим та змістовним [45];

2) «навчання, як систематичне дослідження» [43], що зумовлює розвиток критичного осмислення, раціонального розвитку думок (за С. Парнсом) (див. додаток Б);

3) «варіанти моделей систематичного дослідження», такий варіант ТП зумовлює підготовку майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД з боку використання новітніх технологій навчання та

дослідницької діяльності (див. додаток В) [45].

Технології проекту включають в себе декілька варіативних особливостей (див. рисунок 1.1.). Такі особливості зазначають ТП, як спеціальні розробки технологій, що допоможуть викладачеві розкрити творчий та проєктивний потенціал майбутнього педагога з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп продовженого дня. Сучасні ТП показують, що підготовка майбутніх педагогів повинна позиціонуватись на основах сучасних технологій, які в подальшій діяльності педагога зможуть сприяти розкриттю динаміки знань учнів молодших класів під час виховної діяльності з національно-патріотичного напрямку виховання.

Рис. 1.1. Методика технології проекту

Використання таких варіантів підготовки педагогів до НПВ в групах ПД урегулює всі ТП до навчання, що допоможе педагогу чітко структурувати навчально-організаційні процеси, такі як: розвиток індивідуальності педагога,

як підготовку до майбутньої педагогічної діяльності; уособлення та удосконалення способів своєчасного використання ТП; сформувані кінцеві вміння пов'язувати всі міжособистісні зв'язки використання методів НПВ в ГПД у молодших класах; як основний перебіг формування користування ТП у навчально-виховному процесі з НПВ молодших школярів в ГПД, що підвищує ефективність та цілісність викладання матеріалу для підготовчого процесу педагогів [45].

Аналіз результатів, які зарекомендували плід останніх педагогічних досліджень, традиційних підходів та методів доведення до відома суспільства інформації відповідають потребам та вимогам індустріального суспільства і мають у потребі доповнення ТП, які орієнтовані, на активне підключення слухача до педагогічного процесу підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД. На заміну загальноприйнятим лекціям знайшли інші підходи до підготовки та навчання: творчі, дослідницькі, ігрові, одним словом, інтерактивні підходи до підготовки майбутніх педагогів [14].

На даному етапі розвитку сучасного суспільства стає важливою потребою підготовка висококваліфікованих кадрів, які розуміють сенс сучасного навчання та виховання молодших школярів у специфічних умовах груп продовженого дня. Оптимальним процесом професійного становлення майбутніх педагогів до роботи з національно-патріотичного виховання учнів молодших класів в умовах ГПД є педагогічні основи інтерактивного навчання. Таке навчання, як описує в своїй науковій статті А. Онищук, є активним способом підготовки та створенням умов для подальшої самореалізації в процесі виховання молодших школярів в умовах груп продовженого дня. Як стверджує авторка статті, що національно-патріотичне виховання є цілеспрямованим та високо результативним, якщо сучасний педагог використовує у своїй роботі способи донесення інформації за допомогою інтерактивних способів навчання в групах продовженого дня. Активним та цікавими способами підготовки майбутніх педагогів до національно-

патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД є: робота в групах, відповіді на запитання та опитування думок, мозковий штурм, демонстрація, перегляд презентацій, коло вибору і т.д. [13].

Експеримент, який було проведено Національним тренінговим центром (штат Меріленд, США 1980), демонструє нам, що технологія проекту у підготовці майбутніх педагогів зумовлюють високе збільшення відсотків засвоєння матеріалу студентами, бо впливає не лише на свідомість студента, а й на його почуття та волю. Результати цих експериментів можемо побачити на схемі, яка має назву «Піраміда навчання» [25].

Відзначаємо, що дана піраміда навчання доводить більшу частину навчання та підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп продовженого дня займає практичне навчання, що характеризується активним використанням інтерактивних підходів підготовки майбутніх педагогів. Піраміда навчання розкриває сутність ефективності навчання та підготовки педагогів до роботи. Те, що є найнижчим процентом свідчить про, що дана ТП є найменш ефективною у підготовці, а те, що є найбільшим процентом свідчить про те, що є найбільш ефективним у підготовці майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД.

Науковцями І. Сібіль, В. Корицьким [78] КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради було розглянуто питання щодо проведення та реалізації «Тренінгів із підготовки педагогів до реалізації завдань національно-патріотичного виховання дітей та молоді» [78]. Аналізуючи реалізацію та впровадження тренінгу ми виявили, що велике значення для підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД грає велику роль здійснення практичного навчання. Вчені І. Сібіль, В. Корицький звернули увагу, під час розробки циклу тренінгів, що саме практичні справи та навчання інших є найефективнішими способами підготовки педагогів та реалізації завдань національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах

груп продовженого дня. Можемо зробити аналіз, що лекції та читання складають найменшу частку підготовки педагогів, тому що це є лише засобом механічного запам'ятовування матеріалу без практичного опору. Далі за кількістю процентів в порядку зростання йдуть зорове та слухове сприйняття, демонстрація, групова дискусія, ці ТП дозволяють нам стверджувати, що їх ефективність вища за попередні підходи до підготовки, але не є досить обґрунтованою, щоб створити основу для майбутньої діяльності педагога. А спираючись на останні ТП піраміди-«практичні вправи» та «навчання інших» можемо стверджувати, що саме практичні ТП допоможуть викладачеві закріпити всі попередні ТП до підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД [25].

Рис. 1.2. Піраміда навчання [25, 24]

Стратегія планування експерименту була завжди засобом втілення інтерактивних підходів до підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД. Розробка ТП до підготовки майбутніх педагогів проходить через ІС навчання. Нами з'ясовано,

що чим більше інноваційних підходів у підготовці майбутніх педагогів, тим ближче до процесу експериментального навчання школярів. Тому, саме інноваційні підходи в підготовці педагогів до майбутньої педагогічної діяльності з НПВ сформує в учнів молодших класів навички практичного мислення, що призведе до розуміння важливості почуттів НП поглядів [78].

Параметрами ТП підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД вважають [63]: можливість регенерувати авторські погляди на проектну діяльність та впровадження ТП; інтелектуальна та волева готовність, висока підготовленість мовленнєвої грамотності для використання ТП; готовність до сприймання нових ТП до підготовки педагогів, гнучкість підходів до навчання, особливе знання системи підготовки до НПВ молодших школярів в умовах ГПД; закономірне сприймання індивідуальних знань молодших школярів з НП свідомості та вміння орієнтування у ТП для підвищення навчання молодших школярів засобами новітніх технологій [63].

Окремі ТП, за науковим дослідження О. Зимовець, дозволяють відстежити процеси підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів та виявленні ступеня, рівня підготовленості педагога [41]: гностично-проективний підхід (такий підхід розглядають як систему загальних педагогічних, гуманітарних, предметних, методичних знань, які формують вміння використання ІКТ під час виховної діяльності з НПВ молодших школярів в ГПД); емоційно-проективний підхід готовності до використання ТП (кожен вчитель на сучасному етапі розвитку СО повинен чітко володіти власним емоційним станом для вірного підходу до ІН, тому що вчителі повинні компетентно володіти засобами ТЗН); спілкування, як технологія проекту до використання підходів ІТ(допомагає сучасному педагогу організувати навчання за допомогою засобів та підходів ІТ) [41]. З великої кількості сучасних технологій проекту до підготовки майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів особливу увагу приділяють декільком найефективніших способів: «адміністрування проектної діяльності студента» (креативна структура підготовки фахівців з розгляду створення та конкретизації роботи студента,

планування методів навчання, як формувального середовища підготовки майбутніх педагогів); «підбір он-лайн літератури для підготовки педагогів » (в цій ТП варто звертати увагу на структуровану підготовки специфічної літератури для підготовки майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів в умовах ГПД); «лекції з використання ІТН» (підготовка змісту технології проекту може бути не лише з боку викладача, а й студенти мають можливість готувати частини лекцій, семінарів і т.д., що зумовить активну участь студентів у особистій підготовці до майбутньої педагогічної діяльності з НПВ молодших школярів) [44]. Кількість необхідних підходів ТП зумовлюється ціллю підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД. Як засвідчує низка вчених педагогів А. Брінклі, Б. Десантс, М. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд [1] «Агенства США з міжнародного розвитку» [1], які розробили практичний посібник «Мистецтво бути викладачем» [1]: «Комп'ютерні технології та Інтернет розвиваються дуже швидко. Хоча деякі навички будуть корисними ще довгий час , багато чого доводиться вчитися втілювати знову і знову. Перед тим, як використовувати нові методи, слід з'ясувати, яке саме інтерактивне обладнання Ви зможете застосувати у підготовці педагога» [1]. Виходячи з висловлювання, можна виділити актуальні емпіричні та теоретичні методи ТП дослідження для підготовки майбутніх педагогів з НПВ молодших класів в ГПД: теоретичні (аналіз- засновується на наукових засадах педагогічних джерел; порівняння та узагальнення-виділення основних етапів для подальшого використання емпіричних методів) емпіричні методи ІІ досліджень (анкетування-виявлення рівня підготовленості майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах груп продовженого дня; бесіда-робота над аналізом завдань виявлення підготовки майбутніх педагогів до практичної діяльності; спостереження-незалежне безпосереднє оцінювання рівня підготовленості майбутнього педагога до НПВ молодших школярів в умовах ГПД; вивчення продуктів діяльності-повноцінна підготовленість до практичної діяльності майбутнього педагога з НПВ молодших школярів в умовах ГПД; педагогічний експеримент-застосування практичних навичок

підготовки майбутніх педагогів з НПВ молодших класів в умовах ГПД для створення оптимальних умов навчання дітей) [1].

Як зазначають вчені М. Зубалій, Д. Івашковський, В. Остапенко, О. Тимчик, М. Шаповалова, Б. Діхтяренко, І. Білоцірквівець [25], методи проектів являють собою цілеспрямовану систему навчання, що поєднуються особливим навчально-пізнавальними прийомами. Дані прийоми являють собою сукупність процесів, які формують суб'єктивну та об'єктивну частину навчання, що сприяє розвитку та вдосконаленню практичних навичок майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів в умовах ГПД.

У визначенні М. Зубалій [25], з приводу використання теоретичних та емпіричних методів ТП зазначається: «Проект-самостійно планована й реалізована учнями робота, у якій поєднуються теоретичні та емпіричні методи розвитку технології проекту, у якій мовленнєве спілкування вплетене в інтелектуально-емоційний контекст іншої діяльності» [25, 19].

Тенденції демократичного та гуманізованого суспільства зумовлюють розвиток новітньої сучасної освіти. Такі тенденції схвалюють підготовку майбутніх педагогів зі сторони ТП до навчання. Технології проекту зумовлюють відношення суб'єктних стосунків між викладачем та студентом. У стандартній формі навчання викладач виступає в ролі інформатора, а під час ІН виступає в ролі помічника, ідеологічного новатора, керівника навчально-практичного досвіду. Особливо це можна зазначити у підготовці майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах груп продовженого дня. Використання ТП до підготовки педагогів НПВ молодших школярів в ГПД реалізується у парних, групових, фронтальних формах сучасних підходів навчання. Тобто є основним те, що педагоги отримують важливі знання НПВ в практично-дійових навичках роботи із учнями молодших класів в групах продовженого дня [47, 16].

Вимоги до використання теоритичних та емпіричних методів ТП підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД: об'єднувати досяжні джерела інформації для забезпечення глибокого вивчення

питання НПВ молодших школярів в ГПД; тісно працювати у формі «викладач» і «студент» для постійного постачання обміну думками, ресурсами, технологіями і т.п. до готовності майбутніх педагогів з НПВ молодших класів в ГПД; водночас, до вищезазначеного, вчасно вести добір нової інформації для підготовки педагогів; усвідомлювати та бути здатним втілювати у власну практичну діяльність зв'язки ТП до НПВ молодших школярів в умовах ГПД [47]. Взяті до уваги вищезазначені вимоги до використання ТП підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів у ГПД передбачає новаторські відношення ВНЗ до появи ТП навчання. По-перше, зацікавленість викладача до використання ТП підготовки майбутніх педагогів до НПВ, що зосереджує увагу на встановленні технологічних способів та стандартних методів підготовки майбутніх вчителів до НПВ молодших школярів, особливо в групах продовженого дня. По-друге, застосування ТП повинно бути чітко підібраним в межах програмового змісту для підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп продовженого дня, що є одним із провідних у сучасній системі НУШ. По-третє, як заключення до критеріїв новаторських підходів ТП у ВНЗ, ми виділили, що ТП підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД відкривають вузам доступні вирішення підбору підходів до сучасного навчання: доступ до раніше закритих інформаційних джерел навчання та підготовки (електронні конференції, електронні лекції, архіви, тести, авторські програми і т.п.), які розроблені в Інтернет-ресурсному доступі [47].

Таким чином, при завершенні огляду проблеми використання ТП до підготовки педагогів з НПВ молодших школярів в умовах ГПД можна зробити висновок, що:

- сучасна підготовка дала швидкий темп розвитку ТП до роботи майбутніх педагогів з НПВ, так як, даний напрямок виховання учнів молодших класів є цільовим, тому структура та зміст підготовки педагогів є досить систематизованим у СО та підготовки кадрів;
- у сучасні СО звернено велику увагу на підвищення рівня професійної

обізнаності педагогів у НПВ учнів молодших класів, що створило умови до появи Інтернет-навчання (курси, веб-конференції, семінари, вебінари, тестування в он-лайн режимі т.п.), яке розширило способи отримання ресурсів для підготовки педагогів вузької направленості «Вчитель групи продовженого дня».

Дослідження доводить, що збільшення ТП підготовки майбутніх педагогів з НПВ учнів молодших класів в умовах ГПД дозволило розширити попит на підготовку «Вчителів групи продовженого дня» [46]. Отже, реалізаційний процес даних вимог допоможе викладачам розширювати ТП до підвищення особистих знань та практичних навичок студентів при підготовці до НПВ молодших класів в умовах груп продовженого дня [46].

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ГРУПАХ ПОДОВЖЕНОГО ДНЯ

2.1. Діагностика ціннісних компетентностей педагогів по національно-патріотичному вихованню молодших школярів

Вищезазначений аналіз теоретичних засад та розвитку проблеми підготовки майбутніх педагогів з НПВ молодших класів в ГПД дозволяє нам говорити про недостатню вирішеність цієї проблеми. Тому вважаємо потрібним проведення аналізу рефлексії власного досвіду НПВ молодших школярів в умовах ГПД на базі початкової школи «Гармонія-плюс» м. Запоріжжя вихователем ГПД 3-А класу К. Пальчик та розробку методичних рекомендацій, на основі програми І. Бех та К. Чорної «Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді [5]» та Наказу МОН України Про проведення експерименту всеукраїнського рівня «Система підготовки фахівців соціальної сфери до національно-патріотичного виховання дітей та молоді на засадах соціального партнерства» у 2017-2022 рр. [61], аналізу рефлексії власного досвіду, для підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД.

На основі проведеної рефлексії власного досвіду з НПВ молодших школярів, вихователем групи продовженого дня К. Пальчик, ми виявили сформовані компонентності [82] готовності майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів в умовах ГПД (див. додаток М) [76]. Основними компонентами сформованості ми визначили: когнітивний, мотиваційно-емоційний, діяльнісно-поведінковий. Критеріями готовності та мотивації майбутніх педагогів визначили: нормативно-правові знання, теоретичні, практичні навички та знання, особистісно-орієнтовану концепція «Я-

свідомість», емоційно-почуттєвий критерій, мотиваційний критерій, діяльнісний, оцінювальний. Національно-патріотичне виховання майбутніх педагогів являє собою проведення та впровадження таких завдань для підготовки до виховної діяльності на практиці:

- формувати у майбутніх педагогів чітке «патріотизму» [86], «націоналізму»;
- розвивати у майбутніх педагогів мотиви до виховної діяльності з НПВ молодших школярів в ГПД;
- сформувати теоретичну і практичну готовність до діяльності з НПВ молодших школярів;
- працювати над практично-діяльними навичками майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів в ГПД;
- працювати над методичними знаннями майбутніх педагогів з НПВ [83].

Центром теоретичних методів дослідження формування компетентностей у майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в групах продовженого дня стали: аналіз порівняння та узагальнення наукових джерел [83]. Основою емпіричних методів дослідження стали: анкетування, бесіди, спостереження, вивчення продуктів діяльності, рефлексія власного досвіду [28].

Важливим завданням нашого дослідження є визначення рівня сформованості компетентностей підготовленості майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД. Для визначення критеріїв рівнів та компонентів готовності майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів в умовах ГПД ми розробили анкети, тести, опитувальники, здійснили аналіз календарного планування вихователя ГПД К. Пальчик з напрямку НПВ. Критерієм добірки дослідження були: рівні уявлень майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в групах подовженого дня (див. таблицю 2.1). Дані критерії у таблиці зумовлюють більш конкретні види діагностування рівнів сформованої готовності педагогів за допомогою уточнення знань майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів.

Таблиця 2.1

Критерії та компоненти формування у майбутніх педагогів компетентностей до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня (за програмою І. Бега та К. Чорної)

Компоненти готовності	Критерії	Вид діагностування
Когнітивний	НПБ	Тести
	Теоретичні	Тестові завдання знань історичних аспектів виникнення патріотизму
	Практичні	Тестові завдання
Діяльнісно-поведінковий	Практично - перетворювальні	Аналіз рефлексії власного досвіду проекту до Дня вишиванки «А над Світом вишивка цвіте»
	Виховні	Аналіз розробки гри LEGO «Україна в наших серцях»
	Регулятивно-організаційні	Розробка методичних рекомендацій до підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД

Одним із важливих критеріїв діагностики рівня підготовленості педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД є вміння оперувати знаннями НПБ (див. Додаток Н) та знаннями теорії національно-патріотичного виховання (див. Додаток П). Щоб визначити критерії та рівні знань педагогів з НПБ та теорії НПВ молодших школярів в умовах ГПД, нами було проведено тестування педагогічного колективу (28 осіб) початкової школи «Гармонія-плюс». Результати нами проаналізовано та результативно підтверджено у діаграмах (див. додаток Р, С). Наведемо результати діагностики тестування знань та рівня підготовленості педагогів до НПВ молодших школярів в групах подовженого дня.

Аналізуючи виконання тестових завдань педагогами для визначення знань НПБ нам показав: 7 % педагогів мають високий рівень знань з НПБ, 19 % педагогів мають достатній рівень, 56 % педагогів мають середній рівень знань з НПБ. Частина педагогів дали відповідь на запитання № 3 відповідь не вірно, це запитання мало з'ясувати очікувані результати від впровадження НПВ молодших школярів в ГПД (затверджено наказом МОНУ від 16.06.2015 року № 641) [62], правильну відповідь дали лише 7 % респондентів. Більша кількість респондентів дали правильну відповідь на запитання 4, що склало 56 % правильних відповідей загальної кількості, а 19 % респондентів відповіли на 5 запитань не правильно. Можемо зробити висновок, виходячи з виконаних тестових завдань, що більша кількість респондентів мають уявлення про НПБ для роботи з НПВ молодших школярів в умовах ГПД (див. додаток Р).

Аналізуючи тестові завдання на визначення рівня знань педагогів з теорії національно-патріотичного виховання, ми визначили, що 20 % респондентів мають високий рівень знань теорії НПВ, 54 % – мають достатній рівень знань з теорії НПВ молодших школярів в ГПД, 30 % – мають середній рівень знань з теорії НПВ молодших школярів. Затруднення у відповідях викликало питання 1 і на це запитання правильно відповіло 6 % педагогів. Всі інші запитання не викликали труднощів (див. додаток С).

Сформованість рівні в практичних компонентів підготовки педагогів до НПВ молодших школярів в групах продовженого дня досліджувалась нами з використанням завдань за критеріями: практично-перетворювальні, регулятивно-організаційні виховні (див. додаток Т) [86].

Особливу увагу ми приділили з'ясуванню практично- перетворювального критерію підготовленості педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД. Ми виявили, що 13 % педагогів мають високий рівень практичних знань та використовують їх у перетворювальній діяльності цілком обґрунтовано теоретичними знаннями для НПВ молодших школярів, 72 % педагогів мають достатній рівень теоретичних знань, але під час практичної діяльності не використовують методи технології проекту, 15 % педагогів мають середній

рівень практично-перетворювальних навичок для виконання НПВ молодших школярів в групах продовженого дня (див. додаток У).

Вищеописані тести ми окреслили у таблиці порівняння рівнів сформованості критеріїв готовності педагогів до НПВ молодших школярів у відсотковому. Нами визначено, що практично-перетворювальний критерій готовності майбутніх педагогів дає найвищі результати застосування знань. Це обумовлено тим, що даний критерій передбачає повну сформованість умінь і навичок організації навчально-виховного процесу з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД. Нами було використано аналіз рівнів сформованості критеріїв готовності педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД у відсотковому співвідношенні. Це дало змогу сформулювати етапи генезису та оцінку критеріїв готовності майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД:

- світоглядний напрямок (характеризується особистістю та індивідуальністю педагога, його оптимістичне ставлення до виховного процесу);
- навчально-виховний напрямок (активність педагога при виборі засобів, методів, способів планування НПВ молодших школярів);
- дисциплінарний напрямок (вміння педагога контролювати всі процеси виховного процесу);
- особистісно-зорієнтований (гуманістичні засади виховання особистості дитини, розуміння відношень до патріотизму та правильна трансформація поняття «Я-патріот», допомога та розуміння індивідуальності кожного учня) співвідношенні «критерій-рівень-відсоток». (див. таблицю 2.2) [52].

Підвівши підсумки тестування та анкетування педагогів, ми виокремили критерії та рівні та спільний відсоток педагогів, які готові до НПВ молодших школярів в умовах ГПД. Ми визначили, що 100 % – це весь колектив (28 осіб), поділили його на 28 та помножили на загальну кількість критеріїв готовності майбутніх педагогів з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах групи продовженого дня (див. таблицю 2.2).

Таблиця порівняння рівнів сформованості критеріїв готовності педагогів до НПВ молодших школярів у відсотковому співвідношенні «критерій-рівень-відсоток»

Критерій	Рівень	Відсоток
НПВ	Високий	7%
	Достатній	19%
	Середній	56%
Теоретичні	Високий	20%
	Достатній	54%
	Середній	30%
Практично - перетворювальні	Високий	13%
	Достатній	72%
	Середній	15%
Висновок	100:28*3 =60,00 %	

На основі рефлексії власного досвіду та проведення тестування, анкетування педагогів (28 осіб) початкової школи «Гармонія-плюс» нами зроблено висновок, що 60 % педагогів готові до НПВ молодших школярів в умовах ГПД, не зважаючи на те, що саме підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД не передбачено в освітньо-кваліфікаційному навчанні ЗВО. Можемо сказати, що сучасна система підготовки педагогів потребує у розробці програм для підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в групах продовженого дня через виникнення необхідності виховання майбутніх патріотів своєї країни та виховання самосвідомого громадянина України. Засновуючись на результати рефлексії власного досвіду, висновки тестування та результатів тестування, анкетування педагогів початкової школи «Гармонія-плюс» можемо виділити, як загальний висновок, твердження критеріїв готовності педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД:

- «мені подобається займатись підготовкою ТП для НПВ молодших школярів в ГПД »;
- «я отримую задоволення від роботи з учнями»;
- «вважаю за необхідне виховувати громадянина , патріота , націоналіста своєї країни»;
- «мені приємно бачити результати власної виховної діяльності з НПВ молодших школярів в ГПД»;
- «я здійснюю цілеспрямований процес національно-патріотичного виховання учнів через власний приклад »;
- «мої власні напрацювання допомагають учням зрозуміти цілі людини-патріота та формують гордість за те, що «Ми» є українцями»;
- «мої погляди є частиною виховного процесу та є рушійною силою НПВ молодших школярів в групах продовженого дня».

2.2. Рефлексія власного досвіду впровадження національно-патріотичного виховання молодших школярів в групах подовженого дня

В сучасних умовах зовнішніх та внутрішніх процесів трансформації українського суспільства набуло великого значення НПВ дітей та молоді. Аналіз матеріалів власного досвіду та досвіду педагогів, які займаються розвитком проблеми НПВ молодших школярів у групах продовженого дня, показало нам в процесі дослідження, що важливо звернути увагу МОНУ на створення та розробку освітньо-кваліфікаційної програми з підготовки педагогів для роботи в ГПД. На даному етапі трансформаційних процесів освіти звернено активну увагу на навчальні програми з НПВ для вчителів початкової школи, методичні рекомендації з НПВ для вчителів початкової школи, розроблено системи ігрових та дидактичних методів НПВ під час проведення уроків [82]. Але дуже опосередковано звернено увагу саме на підготовку майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів в умовах груп продовженого

дня. Саме це дало основу для того, щоб заснувати наше дослідження на рефлексії власного досвіду вихователя ГПД 3-А класу початкової школи «Гармонія-плюс» К. Пальчик та дослідити готовність педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД у сучасних умовах шкільної початкової ланки.

З метою перевірки ефективної підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД нами були визначені, у першому розділі дипломної роботи, теоретичні засади виникнення національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп продовженого дня, новітні технології проектування, підходи до підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах груп продовженого дня. У другому розділі кваліфікаційної роботи ми проаналізували рефлексію власного досвіду вихователя ГПД 3-А класу К. Пальчик початкової школи «Гармонія-плюс». На даному етапі розвитку СО в Україні важливо зазначити, що саме національно-патріотичне виховання є одним із основних напрямків роботи із молодшими школярами. Тому нами було спроектовано виховний захід – проект до Дня вишиванки «А над Світом вишивка цвіте» і LEGO гру «Україна в наших серцях». Ці два проекта розраховані на формування патріотичних почуттів учнів, виховання національно-патріотичної свідомості, розкриття концепції «Я-свідомість» для формування особистісних якостей патріота та націоналіста, креативного мислення та ідейного розвитку особистості патріота і т.д. (див. додатки Ф, Х). Для експериментальної перевірки підготовки педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів у ГПД ми поєднали теоретичні аспекти НПВ та рефлексію власного досвіду впровадження НПВ молодших школярів в умовах ГПД. Засновуючись на практичну діяльність вихователя ГПД 3-А класу К. Пальчик Запорізької початкової школи «Гармонія-плюс» ми проаналізували проведеного вихователем К. Пальчик проекту для Міського челенджу до Дня вишиванки «Ми діти твої, Україно!» виховний захід-проект «А над Світом вишивка цвіте» та розробку LEGO гри «Україна в наших серцях» до Міського конкурсу «Калейдоскоп емоцій» для

учнів початкової та середньої ланки .

Основними завданнями при підготовці та розробці виховного заходу для Міського челенджу до Дня вишиванки «Ми діти твої, Україно!»-проект «А над Світом вишивка цвіте» та розробку LEGO гри «Україна в наших серцях» до Міського конкурсу «Калейдоскоп емоцій» для учнів початкової та середньої ланки стали:

- поглиблення знань учнів про країну у якій живуть, про районування областей, особливості регіону, особливості вишивки та різноманіття традицій регіонів у вишивці;
- формувати розуміння поняття «патріот», «громадянин», «націоналіст», «українець», «Батьківщина», «родина», «рід»;
- вчити учнів розуміти свою власну особистість українця ,через виховання особистості людини на основі особистісно-зорієнтованого підходу;
- вчити виконувати завдання та мислити креативно, нестандартно;
- виховання патріота-націоналіста своєї країни;
- формувати громадянина своєї держави, який буде сприяти в подальшому розвитку держави;
- виховання цілісного розуміння своєї приналежності до держави;
- формувати бажання учнів навчатися та працювати в рідній стороні;
- вчити працювати у команді, поважати товаришів, цінувати думку кожного учня, вмінню спілкуватися [86].

Засновуючись на ці завдання нами було розроблено два проекта, які були націлені на розкритті сутності національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД. Проективна діяльність була націлена на виховання різних аспектів відношень до патріотизму та націоналізму дитини. Нами було включено в процес підготовки проекту до Дня вишиванки «А над Світом вишивка цвіте » весь дитячий та педагогічний колектив школи, що дало змогу детальніше розкрити наш проект при створенні макету вишиванки. Спираючись на основні засади національно-патріотичного виховання молодших школярів , ми створили LEGO гру «Україна в наших серцях» до Міського конкурсу

«Калейдоскоп емоцій» для учнів початкової та середньої ланки. Головною метою гри було навчити дітей розрізняти кордони країни, регіональні особливості розташування областей, дослідити особливості регіонів країни, зацентувати увагу дітей на особливостях регіону Запорізького краю. Застосувавши ігрові прийоми та методи, сучасні засоби ТРВЗ та ТЗН ми змогли повністю розкрити процес національно-патріотичного виховання молодших школярів в групах продовженого дня та генерувати зацікавленість учнів до формування поняття «Я-патріот». Важливим аспектом створення умов для розробки проекту стали: обізнаність у темі національно-патріотичного виховання, творчий підхід до розробки та оформлення проекту та гри, регламентовані засади створення проектної діяльності, вміння організувати процес підготовки та впровадження проекту, розуміння індивідуальних особливостей учнів для сприймання національно-патріотичного виховання, вікові особливості учнів.

Особливістю впровадження проекту до Дня вишиванки «А над Світом вишивка цвіте» стало створення макету вишиванки за мотивами особливостей вишивки різних регіонів України. Учні отримали завдання намалювати на ватмані вишивку, яка була притаманна саме довіреної їм області України. Після завершення створення своїх малюнків, кожна деталь була з'єднана і ми отримали в кінцевому результаті макет вишиванки, на якій було зображено всі мотиви вишивки різних регіонів країни. Після закінчення створення макету вишиванки учні мали можливість розглянути вишиванку детальніше, поспілкуватись один з одним та дізнатись про те, які саме деталі та елементи вишивки використовували класи для створення макету (див. додаток X).

Особливістю впровадження LEGO гри «Україна в наших серцях» до Міського конкурсу «Калейдоскоп емоцій» для учнів початкової та середньої ланки стали використання цеглинок LEGO для створення макету мапи України стало використання техніки навчання дітей через гру, а саме цеглинок LEGO. Кожен учень зміг розкрити талант будівника, архітектора, проектувальника і

т.п. Учні були ознайомлені з регіональним розташування міст України, назвами регіонів, кількістю населення, роздивились мапу України для розуміння учнями, які держави є сусідніми з Україною, їх назви, розглянули особливості будову кордону України, на що схожа кордонна лінія країни. Учні були розділені на пари. Кожна пара учнів отримала пазл, на якому було зображено регіон, який їм потрібно було скласти з цеглинок LEGO(у кожній парі були цеглинки, які потрібно було розташувати на макеті регіону по кольорам). Після завершення роботи над складанням регіонів, учні під керівництвом вихователя ГПД 3-А класу К. Пальчик склали макет мапи України за розташуванням регіонів. Під час підведення підсумків гри учні аналізували власний досвід практичної роботи над створенням макету мапи України, учні ставили один одному запитання в довільному порядку та розглядали макет. Учні дізналися про особливості районування держави, змогли взяти участь у створення макету, дізнатись більше особливостей нашої країни (див. додаток Ф).

Дані проекти були створені на основі Наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2019 р.№ 641 «Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» [62] Дані методичні рекомендації наголошують на тому , що національно-патріотичне виховання учнів молодших класів повинні бути цілеспрямовані на виховання націоналіста та патріота своєї країни , який буде жити та навчатися , працювати у подальшому житті [62].

Особливостями методичних рекомендацій є процес реалізації НПВ в практичній діяльності учнів. Нами було звернено увагу на методичні рекомендації особливостей виховного процесу НПВ молодших школярів у поза навчальний час (в групах продовженого дня) [62]. Рекомендації щодо НПВ молодших школярів в умовах ГПД, саме націлених на ГПД немає у розробці МОНУ, але засновуючись на рекомендації НПВ учнів початкової школи можемо сказати, що перебіг НП виховного процесу повинен бути спрямований на розробку проектів, виховних заходів, бесід, продуктів діяльності дітей

(малювання, аплікація, ліплення), форм індивідуальної роботи з учнями і т.д.

Тому засновуючись на вищезазначені методичні рекомендації нами розроблено та впроваджено проектні технології у НПВ молодших школярів в умовах ГПД, що розкриває сутність підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів. Нами було звернено увагу на розподілення цілей НПВ молодших школярів по секціям виховного процесу:

- фольклор українського народу (казки, прислів'я, приказки, потішки, співанки, руханки, народні вигуки, пісні, вірші і т.д);
- бесіди (виховні, вільні, індивідуальні);
- заходи (загальношкільні, класні, районі, міські, регіональні, всеукраїнські);
- проекти (індивідуальні, загальношкільні, класні, районі, міські, регіональні, всеукраїнські, групові);
- творчі студії (розробка газет, дитяча творчість, випуск агітаційних бюлетенів);
- тематичні уроки (загальношкільні, класні години, циклічні уроки);
- конкурси (загальношкільні, класні, районі, міські, регіональні, всеукраїнські);
- екскурсії у музеї державності, виставки і т.п (загальношкільні, міські).

В м. Запоріжжя існує багато сучасних проектів з НПВ учнів та молоді. У м. Запоріжжя ведеться активне впровадження технологій проектування на основі створення умов національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку, школярів всіх ланок, студентської молоді, організаторами всіх проектів є Департамент освіти, спорту та молоді Запорізької міської ради разом з Асоціацією молодих освітян м. Запоріжжя: «Mediaschool»-конкурс проектування відеороликів «Любов до тебе, мій рідний краю»; Щорічний соціально-політичний Квест лідерів учнівського самоврядування для старшої ланки; Міський проект-челендж до Дня вишиванки «Ми діти твої, Україно»; Запорізький ФлешБук «День Європи в Україні»; Міський фото челендж для учнів всіх ланок «Я. Запоріжжя, Україна»; Міський конкурс «Калейдоскоп

емоцій» для учнів початкової та середньої ланки; Проект творчої молоді «Мице місто» створений для подачі ідей створення комфортного міста сучасності для учнів старших класів та студентської молоді.

З метою підготовки проектів з НПВ молодших школярів в умовах ГПД, засновуючись на власну рефлексію досвіду, ми розробили ряд заходів, які спрямовані на підготовку учнів до впровадження проектної діяльності з НПВ:

- бесіди з тем: «Я – громадянин-патріот незалежної держави України», «Пам'яті вдячні нащадки», «Моя рідна Україна», «Знати і поважати Герб своєї Вітчизни, Прапор, Гімн», «Наша вітчизна – Україна», «Державна символіка Батьківщини», «Твої права та обов'язки», «Патріотизм-нагальна потреба України», «Моя земля -земля моїх предків», «Україно, матінко моя», «Символи України»;

- уроки пам'яті з тем: «Їх славні імена...», «Зростаємо патріотами землі, що Україною зветься», «Наша вулиця носить ім'я героя війни»;

- години спілкування з тем: «Я – громадянин і патріот держави», «Я-українець!», «Можна все на світі вибирати сину, вибрати не можна тільки Батьківщину!»;

- творчі години с тем: «Без верби і калини нема України . Малювання за задумом», «Україна ненька, рідна і гарненька. Конкурс віршів про Україну», «Творча спадщина Марії Примаченко «Чудо – звірі». Занурення в світ творчості художниці, малювання за задумом»;

- круглі столи з тем: «У пам'яті світ врятований», «Люблю я свій народ – ціную його звичаї».

Беручи до уваги розробку заходів, які спрямовані на підготовку учнів до впровадження проектної діяльності з НПВ, та рефлексію власного досвіду впровадження саме цих заходів у виховний процес національно-патріотичної свідомості молодших школярів в умовах ГПД можемо сказати, що для якісної підготовки майбутніх педагогів потрібно звертати увагу на розкриття творчого потенціалу педагогів, що сприятиме розвитку пізнавальної активності та зумовить розвиток ідеології, напрямів, цілей розробки виховних заходів та

форм виховання НПВ молодших школярів.

Під час розкриття процесу НПВ молодших школярів в умовах ГПД на власному досвіді ми виявили, що важливим аспектом для підготовки майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів в умовах ГПД є розкриття знань історії своєї держави та процесу становлення держави, її суверенності. Особливу увагу приділяється розкриттю процесів становлення особистості майбутнього педагога, тому що саме від свідомого ставлення до процесу навчання та підготовки свого «Я-особистість» залежить подальше становлення майбутнього педагога, як свідомого наставника для молодшого школяра. В процесі підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД потрібно звертати увагу, переконавшись на власному досвіді, на розвиток потенціалу керівника, потенціалу наставника педагога, як свідомого патріота, громадянина, людини, яка знає, що потрібно робити для впровадження своїх найкращих якостей патріота для виховання та навчання молодших школярів.

Особливістю рефлексії власного досвіду впровадження НПВ молодших школярів в умовах ГПД, стало використання проектної технології для навчання та виховання учнів, що зумовило розкриття поняття підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД. Ми акцентували увагу учнів на тому, що процес підготовки проектів, гри LEGO займає багато часу для того, щоб знати історію своєї країни, розуміти регіональні особливості будови кордонів, знати та поважати традиції країни та її народу, вміти поважати цінності людей, розуміти свою власну приналежність до держави, що саме можна зробити для своєї держави та особистих мотивацій майбутнього громадянина України. З власного досвіду нами було визначено, що циклічністю підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД є:

- процес розробки етапів виховної роботи;
- виокремлення процесів педагогічного стану розробки видів виховної діяльності;
- удосконалення власних розробок для впровадження НПВ молодших

школярів в умовах ГПД;

- впровадження власних розробок у процес виховної діяльності з НПВ молодших школярів в умовах ГПД.

В нашому дослідженні ми проаналізували участь у розробці відеоролику для конкурсу «Любов до тебе, мій рідний краю» «Mediaschool – 2019». Цей конкурс передбачає розробку відео на будь яку тему , яка стосується рідного краю. Рефлексією власного досвіду вихователя 3-А класу ГПД К. Пальчик початкової школи «Гармонія-плюс» стало підготовка відеоролику з НПВ молодших школярів за темою «Виховні уроки. Рідне місто Запоріжжя». В розробці відеоролику приймали участь учні 3 -А клас, які розробили ролик та створили шкільну газету «Край мій рідний, край». Розробка відеоролику передбачала собою відеоряд, який складався з десяти відеороликів, які розроблені за висновками інтерв'ю (див. додаток). За звітом підсумків проведення та підготовки матеріалів до конкурсу ми виявили, що в м. Запоріжжя ведеться активна робота над створення середовища для національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Беручи до уваги власний досвід ми виявили, що саме НПВ молодших школярів в умовах ГПД дає змогу розкрити творчий потенціал учнів та поетапно розвивати , виховувати почуття патріотизму, націоналізму, колективізму, виховувати чітку громадянську позицію та вміння працювати для Батьківщини.

Аналіз рефлексії власного досвіду дозволив виокремити позиції, які важливі для створення умов підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах груп продовженого дня:

- потрібно виокремити підготовку педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД, як основний критерій виховного процесу у сучасній школі;
- розкрити та розробити основні методичні рекомендації, які будуть націлені саме на підготовку майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів;
- поєднати навчальну та виховну структуру підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД;
- створити умови для проходження практики, як засобу підготовки

педагогів до НПВ молодших школярів, а саме в умовах ГПД, а не лише під час практики проведення навчального процесу;

- систематично проводити семінари, лекції, тренінги та т.п., які націлені на пропаганду НПВ молодших школярів, звернути увагу під час проведення практичних занять саме на виховні процеси НПВ;

- виокремити процес підготовки майбутніх педагогів ГПД для того, щоб детальніше поглибити знання майбутніх педагогів через НПВ молодших школярів;

- підготовка майбутніх педагогів повинна проходити як практичні заняття, для створення цілісності картини підготовленості та розуміння особистісної готовності майбутнього педагога;

- розробити окремі тренувальні плани виховного процесу для НПВ молодших школярів в умовах ГПД для того, щоб майбутні педагоги могли сконцентрувати свої навички та вміння для підготовки заходів, проектів, виховних годин і т.п. саме з цієї направленості виховних процесів (див. додаток Ш).

Підводячи підсумки рефлексії власного досвіду НПВ молодших школярів в умовах ГПД ми виділили, що важливим фактором для підготовки майбутніх педагогів з НПВ учнів початкової школи в ГПД є власний приклад дітям, для отримання учнями не лише теоретичних знань, а й практично-цілісних умінь для розуміння української культурної спадщини, звичаїв та традицій, формування громадянина України, суспільно значущої особистості і т.п.

Спираючись на досвід впровадження процесу НПВ в групах продовженого дня нами додано, що всі заходи НПВ, проектна діяльність з НПВ, години спілкування, бесіди, творчі заходи і т. д., повинні бути ефективними для сприяння вихованню в учнів внутрішньої свободи та поваги до Батьківщини, національної свідомості, гідності особистості, усвідомлення приналежності до своєї держави, гармонії власного внутрішнього «Я». В процесі розкриття питання підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших

школярів в умовах ГПД на основі рефлексії власного досвіду, ми дійшли до висновку, що саме включення в процес практичного проведення заходів з НПВ допоможе майбутнім педагогам зрозуміти наступність та цілісність роботи педагога з проблеми НП виховання учнів.

Процес підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів повинен бути чітко усвідомленим та закріпленим своєю власною свідомістю педагога «Я-патріот», урахуванням вподобань учнів при виборі діяльності, систематизований процес підготовки виховної діяльності майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів саме в умовах груп продовженого дня. За думкою О. Вишневського [73], процес підготовки майбутніх педагогів повинен бути гуманізованим та цілеспрямованим, що дасть можливість педагогам у майбутній освітній діяльності спиратись на досвід свого розуміння патріотизму та націоналізму. Основними принципами персоналізації розуміння виховного процесу національно-патріотичної свідомості майбутніх педагогів є зв'язок партнерства викладача та студента, що зумовить процес розуміння національно-патріотичного виховання молодших школярів. Викладач повинен здійснювати процес підготовки педагога через власний досвід та розуміння процесу роботи педагога в початковій школі.

Умови та процеси підготовки майбутніх педагогів, досліджені нами на основі рефлексії власного досвіду, до НПВ молодших школярів в умовах ГПД засновується на самосвідомості, самоаналізу, самовпевненості, патріотичної свідомості педагога, яка підкріплена власним досвідом людини, яка чітко розуміє поняття «Я-патріот». Отже, рефлексія власного досвіду впровадження національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД, дало нами змогу стверджувати, що для якісної підготовки майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів в умовах ГПД дозволяє уможливити генезу формування готовності майбутніх педагогів до роботи та сформувати практичні, дієві навички до роботи в групах продовженого дня з НПВ учнів.

2.3. Методичні рекомендації для підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в групах продовженого дня

В сучасних суспільно-політичних умовах України, виникнення військового конфлікту 2014 року, Майдан, агресія з боку Росії-у зв'язку з цими факторами виникла потреба у національно-патріотичному вихованні дітей та учнівської молоді. Також, враховуючи реалії в Україні тісно пов'язані з агресією російських військ, найбільшій уваги потребує створення цілеспрямованого, безперервного НПВ молодших школярів. Тому звертаємо увагу, що НПВ повинно здійснюватись не лише в умовах навчального процесу початкової школи, а й виховного процесу в умовах груп продовженого дня.

Важливим чинником для створення «Методичних рекомендацій для підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп продовженого дня» стає розширення можливостей готовності та підготовки педагогів ГПД. Обов'язковим у формуванні методичних рекомендацій є позиціонування виховної роботи з НПВ молодших школярів в умовах ГПД, як засобу підготовки майбутніх педагогів, які в своїй подальшій освітній та виховній діяльності будуть активно створювати та організовувати процес НПВ молодших школярів в умовах ГПД більш сконцентровано та чітко [82].

Завдяки розробці методичних рекомендацій ми зможемо збільшити ефективність роботи педагогів, які вже працюють саме над НПВ молодших школярів в умовах ГПД, а також збільшити потенціал майбутніх педагогів до здійснення на практиці виховного процесу з національно-патріотичного виховання молодших учнів. Особливо зможемо розширити можливості для створення груп продовженого дня та збільшити їх значимість у системі Концепції «Нова українська школа» [86].

Спираючись на НПВ ми розробили методичні рекомендації для підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД:

1) наказ Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2025 року»[59];

2) наказ МОНУ від 16.06.2015 р. № 641 «Про методичні рекомендації щодо національно - патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» [62];

3) концепцію «Нова українська школа » від 17 серпня 2018 року[33];

4) програму українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді І. Беха та К. Чорної від 2014 року [6];

5) постанову КМУ «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020 -2025 роки » від 9 жовтня 2020 року № 932 [74].

На даний час є актуальним організація збору та поширення інформації про підготовку майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах груп продовженого дня. Саме на процес поширення та збору інформації про необхідність підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД розраховано на створення нами актуальних методичних рекомендацій. Особливо це зумовлено тим, що потрібно звернути увагу на підготовку майбутніх педагогів груп продовженого дня у початковій школі. Беручи до уваги вищезазначені загальні умови підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД, рекомендуємо:

- по-перше, виділити національно-патріотичне виховання молодших школярів в умовах ГПД, як окремий напрям виховної діяльності майбутнього педагога в умовах практичної діяльності;

- по-друге, особливою необхідністю є концентрація уваги викладача , при підготовці майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД, на тому , що необхідно налаштовувати майбутнього педагога на осмислення та оцінення систем власної патріотичної свідомості, через саморозвиток та укріплення особистісно-зорієнтованого підходу «Я - свідомість»;

- по-третє, постійно здійснювати контроль над процесом розвитку мовного середовища, яке повинно впливати на формування педагога-патріота ,

що зумовить у підготовці майбутніх педагогів правильне володіння та готовність для здійснення НПВ молодших школярів в умовах ГПД;

- по-четверте, розробка системи регулювання сформованості громадянської позиції майбутніх педагогів, які будуть здійснювати НПВ молодших школярів;

- по-п'яте, впроваджувати дослідницьку діяльність, проектні технології навчання для підготовки майбутніх педагогів, як засіб досягнення виховних впливів на індивідуальність майбутнього педагога, задля поглиблення і освітнє середовище НПВ молодших школярів в ГПД;

- по-шосте, створювати умови для реалізації кожної індивідуальної ідеї НПВ молодших школярів майбутніх педагогів і умовах практичної діяльності в ГПД;

- по-сьоме, формувати інформаційний простір для майбутніх педагогів, щодо досягнення виражально-практичних засобів НПВ молодших школярів в ГПД;

- по-восьме, створювати умови для формування у майбутніх педагогів відповідального ставлення до процесу НПВ молодших школярів;

- по-дев'яте, забезпечити майбутніх педагогів співвідношенням знань традиційних та нетрадиційних напрямів, форм, методів, прийомів, підходів до НПВ молодших школярів в умовах груп продовженого дня;

- по-десяте, спияти розвитку способу самоусвідомлення себе, як патріота майбутнім педагогом, задля того, щоб виховний процес був націлений на повноту сприймання учнями молодших класів цілісності понять «патріот», «патріотизм», «націоналізм», «Батьківщина», «держава» і т.д.

Генеруючи вищезазначені загальні методичні рекомендації підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД нами розкрито методичні рекомендації для напрямів роботи з підготовки майбутніх педагогів:

- 1) ціннісне ставлення до суспільства і держави;
- 2) ціннісне ставлення до сім'ї, родини, суспільства;
- 3) ціннісне ставлення до поняття проектної діяльності майбутнього

педагога для НПВ молодших школярів в умовах ГПД;

4) ціннісне ставлення до державницько-патріотичного самоусвідомлення у підготовці майбутніх педагогів до здійснення НПВ молодших школярів в умовах ГПД;

5) індивідуально-орієнтована підготовка майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД.

Ціннісне ставлення до суспільства і держави.

Підготовка майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів починається з формування особистісного ставлення до суспільства та держави, розуміння власного ставлення та відношення до країни, власний вклад у розвиток країни та суспільства. Розвинена самосвідомість розуміння власного ставлення до суспільства і держави для підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД виявляється в розумінні своїх прав та свобод, знань обов'язків та знань законів держави. Так як саме у молодшому шкільному віці формується вміння дитини розуміти себе, як особистість, що в подальшому сприятиме розумінню понять власної приналежності до держави, суспільства в якому живеш, то одним із головних завдань підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів. Саме через ціннісне ставлення особистості педагога до суспільства і держави формується розуміння власного патріотизму, правосвідомості особистості, політична культура та міжособистісні відносини. Одними із характерних правил формування ціннісного ставлення до суспільства і держави виступає відповідальність за свої дії, слова та емоції, дії, які спрямовані на розвиток власних досягнень та досягнень, які спрямовані на благо суспільства та держави. Особливістю формування цих понять під час підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД є те, що важливо формувати у майбутніх педагогів поняття гідності та волевиявлення виховного процесу національно-патріотичної свідомості учнів. Одним із пріоритетних завдань викладача при підготовці майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів є розвиток цілісних компетентностей педагога, як суспільно значущих етапів формування національної свідомості майбутнього

педагога.

З огляду на пріоритетні завдання, ми розробили методичні рекомендації з формування ціннісного ставлення підготовки майбутніх педагогів до суспільства та держави:

- по-перше, рекомендуємо продовжити формування ставлення до держави, як значущої частини формування особистості педагога, розуміння поняття «Батьківщина», «суспільство» та «нація»;

- по-друге, ідентифікувати особистість майбутнього педагога з українським суспільством, повне усвідомлення себе, як громадянина України;

- по-третє, формувати у майбутніх педагогів власну приналежність до суспільства, яка є важливим фактором для процесу становлення професійних понять майбутнього педагога для глибшого розуміння НПВ молодших школярів в умовах ГПД;

- по-четверте, цілеспрямовано розвивати у майбутніх педагогів застосовувати власні ціннісні розуміння поняття суспільства та держави, як спосіб вираження цілей у практичній діяльності педагога з НПВ молодших школярів в умовах ГПД;

- по-п'яте, прагнути знайти в майбутньому педагогові ті риси, які допоможуть в майбутньому сформувати свідоме ставлення до важливості участі в житті суспільства та держави, як спосіб передачі знань для НПВ молодших школярів в практичній діяльності педагога;

- по-шосте, допомогти майбутньому педагогу опанувати відповідні знання з НПВ та навички практичної діяльності, які допоможуть розкрити потенціал педагогічної діяльності у роботі з учнями;

- по-сьоме, цілеспрямовано створити умови для розкриття у майбутніх педагогів стійке переконання власної індивідуальності та приналежності важливості власного «Я» до суспільства та держави.

У формуванні ціннісного ставлення до суспільства та держави відіграє важливу роль особистість педагога. Тому вищеописані методичні рекомендації дають розуміння повноти розкриття процесу підготовки майбутніх педагогів до

НПВ молодших школярів в умовах ГПД, як процес цілеспрямованого діяльнісно-практичного підходу для формування відношення педагога до суспільства та держави.

Узагальнюючи рекомендації можна стверджувати, що ціннісне ставлення до суспільства та держави є одним із важливих елементів внутрішньої структури індивідуальності майбутнього педагога, що зумовлює рефлексію набутих власних вмінь та навичок, які можна використовувати для професійної діяльності майбутнього педагога. Усвідомлення процесів ціннісного ставлення майбутнього педагога до суспільства та держави підвищить рівень розвитку концепції держави щодо національно-патріотичного виховання учнів молодших класів в умовах ГПД. Зважаючи на важливість виховання даних цінностей у педагогів важливо виділити те, що потрібно створювати ситуацію успіху для розкриття потенціалу майбутніх педагогів та сприяти глибшому розумінню ставлення до суспільства та держави, державотворчих процесів і т.д.

Ціннісне ставлення до сім'ї, родини, суспільства.

Ціннісне ставлення до сім'ї, родини, суспільства розкривається у моральних розуміннях і ставленні особистості майбутнього педагога до оточуючих, прояві милосердя та чуйності до оточуючих, терпимості, миролюбності, єдності моральної поведінки педагога, яка відображається в роботі з НПВ молодших школярів в умовах ГПД[88].

Особливістю формування у майбутніх педагогів правильного ставлення до сім'ї, родини, суспільства починається з розуміння даних понять, як основних критеріїв готовності педагога до впровадження своїх власних цінностей у НПВ молодших школярів в процесі проведення заходів в групах продовженого дня та індивідуальної роботи з учнями, батьками.

Перед викладачем, який працює з підготовкою майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД, постає важлива задача, щодо посилення умов для формування мотивів власних вчинків, які допоможуть сформувати у майбутнього педагога повноту ставлення до проблеми сімейного виховання, виховання людини, яка розуміє, що її родина є частиною українського

суспільства та держави, моральних якостей, які спрямують процес НПВ молодших школярів під час проведення та реалізації педагогічного процесу у ГПД в русло формування сталих особистостей учнів, готових до сприйняття належності себе та своєї родини, як частину української нації [84]. Спираючись на дані особливості підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД, ми розробили методичні рекомендації, які допоможуть викладачеві правильно сформулювати ціннісне ставлення педагогів до сім'ї родини, суспільства:

- по-перше, звернути увагу на оволодіння майбутніми педагогами навичками підтримки та збереження міжособистісних сімейних відношень, відношень між людьми та відношень до суспільства;

- по-друге, керуватись під час підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД здатністю звертати увагу на думку інших учасників спільноти;

- по-третє, враховувати у підготовці майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів в ГПД поняття та процеси гуманного ставлення до понять «родина», «людина», «суспільство»;

- по-четверте, визначити педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх педагогів до НПВ, через формування ціннісного ставлення до людини, як частини поняття «родина»;

- по-п'яте, створити єдину модель процесу підготовки майбутніх педагогів до НПВ, через формування міжособистісних стосунків, через спілкування з майбутніми колегами в рівних умовах;

- по-шосте, створити моделі цінності відношень до сім'ї, оточуючих для оптимального розкриття потенціалу майбутнього педагога з НПВ, як образу цілісності виконання та впровадження процесу НПВ молодших школярів в умовах ГПД.

При підготовці майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД вважається аспект формування ціннісного ставлення до сім'ї, родини, суспільства та реалізація особистісно-діяльнісного підходу. Головним завданням

викладача при формуванні ціннісного ставлення до сім'ї, родини, суспільства у підготовці майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД є створення і використання ситуацій, які будуть засновані на практичних діях, що дозволять якісно фіксувати динаміку діяльнісно-практичних навичок майбутніх педагогів.[86] Отже, формування ціннісного ставлення до сім'ї, родини та суспільства залежить від стійкої практичної мотивації власних ставлень до соціальної позиції майбутнього педагога. Це свідчить про те, що сформованість та підготовленість педагога до НПВ молодших школярів в умовах ГПД залежить від власного ціннісного ставлення до сім'ї, родини, суспільства [88].

Ціннісне ставлення до поняття проектної діяльності майбутнього педагога для НПВ молодших школярів в умовах ГПД.

Система освіти в Україні в період трансформації процесів навчання, перебудови принципів та засад навчання призвело до інтеграції між вміннями самостійно засвоювати знання та реалізацією пізнавальних потреб. Дані процеси зумовили розвиток потреби виникнення проектної діяльності у підготовці майбутніх педагогів [62]. За теорією О. Ловка [63], проектування у підготовці майбутніх педагогів з НПВ учнів молодших класів засновується на трьох рівнях: навчальне проектування, педагогічне проектування, інноваційне проектування .(див. додаток Щ). Навчальна проектна діяльність дає змогу максимально розкрити творчий та пізнавальний потенціал майбутніх педагогів, що надасть суттєвих переваг при підготовці майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах груп подовженого дня. Зважаючи на все вищезазначене, ми склали ряд методичних рекомендацій з формування ціннісного ставлення до поняття проектної діяльності майбутнього педагога для НПВ молодших школярів в умовах ГПД:

- по-перше, сформулювати у майбутніх педагогів чіткий алгоритм проведення спостережень за діяльністю та розумінням процесів національно-патріотичного виховання учнів;

- по-друге, з'ясувати розуміння методологічної частини впровадження проектної діяльності для НПВ молодших школярів в умовах ГПД;

- по-третє, звернути увагу на особливості розуміння майбутніми педагогами з НПВ молодших школярів в умовах ГПД методичної частини роботи над проектною діяльністю (методична база для проективної діяльності в початковій ланці загальноосвітнього закладу [82]);

- по-четверте, виявити особливості готовності майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів , для апробацій результатів проектної діяльності на основі спостережень за практичною діяльністю педагогів;

- по-п'яте, враховувати процес навчання майбутнього педагога підводити результати проектної діяльності з НПВ молодших школярів в ГПД через процес самоаналізу та аналізу групової діяльності.

Отже, технологія проектів на сьогоднішній день є однією з найбільш затребуваних видів підготовки майбутніх педагогів. Все це обумовлює формування ціннісного ставлення до поняття проективної діяльності майбутнього педагога з НПВ молодших школярів в умовах ГПД, що сприятиме академічному та професійному зростанню студента-майбутнього педагога.

Ціннісне ставлення до державницько-патріотичного самоусвідомлення у підготовці майбутніх педагогів до здійснення НПВ молодших школярів в умовах ГПД.

Процес державницько-патріотичної підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів усвідомлено та пов'язано з поняттями етнічності та державності. Характерною рисою цінностей ставлення до державницько-патріотичного самоусвідомлення у підготовці майбутніх педагогів виступає виявлення любові, поваги до своєї країни, як головної цінності під час національно-патріотичного виховання молодших школярів. Розвиток державницько-патріотичних цінностей у підготовці майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів має внутрішньо-особистісну структуру: власну мету і особисті задачі процесу розуміння державності та власної приналежності, власна оцінка усвідомлення обов'язків перед державою. На основі даної структури розвитку державницько-патріотичних цінностей у підготовці майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів , ми розробили методичні

рекомендації, щодо підготовки педагогів:

- по-перше, визначити когнітивні процеси, які спрямовують ціннісне ставлення до державотворчих усвідомлень майбутніми педагогами процесів НПВ молодших школярів в умовах ГПД;

- по-друге, розподілення компетентісно-діяльнісного критерію державницько-патріотичних усвідомлень майбутніми педагогами, що сприятиме розвитку знань та практичних навичок з НПВ молодших школярів в ГПД;

- по-третє, спрямоване формування ціннісно-сміслових державотворчих усвідомлень у підготовці майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД, що спрямує педагогів на цілеспрямоване відстоювання інтересів країни;

- по-четверте, підготовка майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів має формуватися через рефлексивно-аналітичний критерій формування сприйняття ціннісних ставлень державницько-патріотичних усвідомлень суспільства та самого себе;

- по-п'яте, продукувати ціннісні ставлення державницько-патріотичних усвідомлень через знання процесів державотворення країни, генерувати суспільно-громадську позицію майбутніх педагогів для формування самоусвідомлення у майбутній педагогічній діяльності;

- по-шосте, продукувати ціннісні ставлення державницько-патріотичних понять через утвердження етнонаціональних понять суспільства.

Генеруючи вищезазначені методичні рекомендації можна зробити висновок, що у підготовці майбутніх педагогів на засадах ціннісного ставлення до державницько-патріотичного усвідомлення спродукує підґрунтя для формування свідомості педагога, як учасника державо становлення країни та процесів реформації.

Індивідуально-орієнтована підготовка майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД.

Індивідуально-орієнтована підготовка майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД детермінується засобами змісту особистісних

якостей педагога. Важливим аспектом формування у індивідуально-орієнтованої підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД є генерація підготовки ціннісного ставлення до держави, суспільства, законодавства тощо [59]. На підставі цього нами було сформовано методичні рекомендації:

- по-перше, використання ефективних методів та засобів підготовки майбутнього педагога до спланованого комплексного підходу формування індивідуально-орієнтованого способу НПВ молодших школярів в умовах ГПД;

- по-друге, продукувати соціальні явища особистісного підходу до підготовки педагогів з НПВ молодших школярів;

- по-третє, викликати зацікавленість у майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів в ГПД ,щодо використання індивідуального підходу до виховання учнів з даного напрямку;

- по-четверте, формувати мікросередовище індивідуально-орієнтованої підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів , через спектр ціннісних умов, соціальних сфер розвитку суспільства;

- по-п'яте, організувати пошуково-дослідницьку діяльність для впливу на формування індивідуально-орієнтованої підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в групах продовженого дня.

Враховавши всі фактори для формування індивідуально-орієнтованої підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД ми визначили, що ефективно використовувати для підготовки педагогів структурно-функціональні прийоми.

Отже, для цілісного педагогічного процесу підготовки майбутніх педагогів потрібно траціонально розраховувати та розуміти індивідуальні можливості студента-майбутнього педагога групи продовженого дня. Загальним висновком розроблених нами методичних рекомендацій, щодо підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД є те, що в ЗВО повинні створюватись умови сучасних тенденцій підготовки майбутніх педагогів не лише за широкими спеціальностями, а й враховувати

більш вузькі напрями підготовки для створення якісної підготовки педагогів. Зкладами загальноосвітніх закладів повинні обов'язково створюватись умови для проходження практики майбутніх педагогів та доцільно звертати увагу педагогів-наставників на аспект вузьких напрямів роботи, що допоможе студентіві-практиканту розкрити та зрозуміти деталі роботи з вузьких напрямів, в даному контексті маємо на увазі НПВ молодших школярів в умовах ГПД.

Особливо пропонуємо звертати увагу на методичні рекомендації з індивідуально-орієнтованої підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД. Нами рекомендовано та методично підтверджено, що в сучасні СО важливим аспектом підготовки педагогів є індивідуальний підхід до навчання, який генерується в діяльності педагога для реалізації Концепції «Я-патріот» [45].

Методичні рекомендації нами розроблено з ціллю концентрації уваги на більш глобальну підготовку майбутніх педагогів з НПВ молодших школярів в умовах ГПД. Зокрема, процес підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД, викладачем ЗВО повинен бути побудований на:

- 1) науковість світогляду викладача з національно-патріотичного виховання;
- 2) єдності інформаційних канонів для підготовки майбутніх педагогів;
- 3) знань викладачем НПВ національно-патріотичного виховання молодших школярів;
- 4) знань НПВ з роботи груп продовженого дня в початковій школі для правильного формування у майбутніх педагогів знань теорико-нормативної бази роботи з НПВ молодших школярів в умовах ГПД;
- 5) вмінь викладачем реалізовувати практично-діяльнісні процеси у підготовці майбутніх педагогів (проектна діяльність, семінари, вебінари, круглі столи і т.п.);
- 6) обізнаності в використанні цифрових способів підготовки майбутніх

педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД;

7) цілісному світобаченні національно-патріотичної свідомості викладача для формування у майбутніх педагогів з НПВ цілей майбутньої діяльності в умовах ГПД;

8) відповідальність за підготовку майбутніх педагогів та сталість процесів формування національно-патріотичної свідомості майбутніх педагогів;

9) сукупність професійних та загальноосвітніх компетентностей викладача для здійснення підготовки майбутніх педагогів.

Отже, рекомендуємо звертати увагу на всі компоненти підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів задля утворення повномірної картини готовності педагога та формувати всі компоненти на практичному, власному досвіді викладача, інформаційно-теоретичному світогляді підготовки майбутніх педагогів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та проаналізовано рефлексію власного досвіду процесу підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня. На основі проведеної рефлексії власного досвіду складено методичні рекомендації для підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня. Визначено умови та засоби процесу підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня. На основі здійсненої роботи нами були отримані висновки.

Аналізуючи генезу поняття «патріотичне виховання» ми виявили, що національно-патріотичне виховання школярів пройшло шлях від часів Аристотеля, французької громадянської війни, процесів консолідації суспільства від громадянина до патріота своєї держави. Нами було виявлено, що поняття «патріотизм»[8] бере свої витoki з початку грецького суспільства. Національно-патріотичне виховання є процесом складної практично-вольової роботи педагога.

Нами було досліджено особливості методологічних підходів до національно-патріотичного виховання молодших школярів. Ми визначили за Програмою І. Беґа та К. Чорної «Українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді», що існують такі основні методологічні підходи: системний підхід, особистісно-зорієнтований підхід, аксіологічний підхід, діяльнісний підхід, інформаційний підхід. Дані підходи являють собою елементи цілеспрямованої допомоги викладачеві для правильного формування вмінь, навичок майбутніх педагогів для з'єднання між собою теоретичних та практичних навичок.

Нами було схарактеризовано технологію проектної діяльності з

підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня. У ході дослідження нами було виявлено, що сучасна підготовка дала швидкий темп розвитку ТП до роботи майбутніх педагогів з НПВ, так як, даний напрямок виховання учнів молодших класів є цільовим, тому структура та зміст підготовки педагогів є досить систематизованим у СО та підготовки кадрів. Розкрито, що саме реалізаційний процес даних вимог допоможе викладачам розширювати ТП до підвищення особистих знань та практичних навичок студентів при підготовці до НПВ молодших класів в умовах груп подовженого дня.

У процесі розкриття проблеми ми дослідили педагогічні умови, що забезпечують підготовку майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня. Підвівши підсумки тестувань та анкетувань педагогів, ми виокремили критерії та рівні та спільний відсоток педагогів, які готові до НПВ молодших школярів в умовах ГПД. Саме це дало основу для того, щоб заснувати наше дослідження на рефлексії власного досвіду вихователя ГПД 3-А класу початкової школи «Гармонія-плюс» К. Пальчик та дослідити готовність педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД у сучасних умовах шкільної початкової ланки.

Проблемою теоретико-методологічного обґрунтування проблеми підготовки педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів стало виявлення низки науковців та педагогів, що займалися цією проблемою. Ми виявили, що цю задачу намагався реалізувати видатний педагог В. Сухомлинський, твір якого «Школа під голубим небом» [6, 8] стала настільною книгою для підготовки вчителів до патріотичного виховання молодших школярів. Нами було розглянуто діяльність сучасних педагогів, які стали послідовниками В. Сухомлинського у дослідженні проблеми підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в групах подовженого дня: О. Вишневський, І. Бех, К. Чорна, О. Шквир, М. Пантук, С. Волошин. Ми визначили, що у доробках сучасних

науковців висвітлені окремі аспекти підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня. Ми виявили, що у наукових працях дослідниці О. Шквир ґрунтовно описані 4 етапи підготовки майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня: 1 етап – організаційно-концептуальний; 2 етап – концептуально-діагностичний; 3 етап – формувальньо-практичний; 4 етап – практично-узагальнювальний [24, 36]. Проведене нами дослідження та аналіз дисертаційних праць, що торкаються проблем національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД, ми виокремили роботу С. Волошина «Патріотичне виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня» [48] та роботу М.Пантюка «Підготовка педагогів до роботи в групах подовженого дня» [49].

Нами було виокремлено обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов патріотичного виховання учнів початкової школи та організаційно-методична модель підготовки педагогів груп подовженого дня. На основі опрацювання наукових робіт, нами було розроблено характеристику інноваційних підходів до підготовки вихователя групи подовженого дня в сучасній початковій школі, які знайдено у дослідженні О. Гордійчук [52].

Проведене нами теоретичне дослідження визначило, що до майбутнього вихователя груп подовженого дня висуваються більш широкі вимоги. В першу чергу, це професійна компетентність та готовність організувати освітній процес з урахуванням сучасних суспільних запитів та індивідуальних потреб кожної дитини. На основі теоретико-методологічного аналізу літератури нами було виокремлено ряд об'єктивних протиріч, а саме:

- між існуючою посадою педагога групи подовженого дня з усіма напрямками роботи та відсутністю освітньо-кваліфікаційної програми для підготовки педагогів груп подовженого дня з національно-патріотичного виховання молодших школярів;

- між функціональними обов'язками педагога групи подовженого дня за напрямом національно-патріотичного виховання молодших школярів та

відсутністю чітких цілеспрямованих розробок щодо організації виховної роботи за напрямом національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня;

- між наявністю чинних рекомендацій МОН України з організаційно-методичних вимог до педагогів груп подовженого дня за усіма напрямками виховної роботи та відсутністю цілеспрямованих організаційно-методичних рекомендацій з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня.

Доведено, що підготовка майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД протікатиме ефективно, якщо створювати середовище для розвитку практично-діяльнісних навичок майбутнього педагога. Також на особливостях індивідуального підходу до навчання студентів-майбутніх педагогів. Визначення результатів дослідження було нами засновано на спостереженні практичної діяльності вихователів та студентів-практикантів, на рефлексії власного досвіду, що дозволило нам спроектувати дослідно-експериментальну роботу. Практичне значення роботи полягало у розробці проекту для Міського проект-челенджу до Дня вишиванки 2020 «Ми діти твої, Україно» та розробка LEGO гри «Україна в наших серцях» до Міського конкурсу «Калейдоскоп емоцій» для учнів початкової та середньої ланки та розробку методичних рекомендацій. Отже, у цілому, результати дослідження підтвердили висунуту гіпотезу, і довели, що підготовка майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах груп подовженого дня є актуальною і необхідною у професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Л. В. Критерії та рівні готовності майбутнього вчителя до навчально-дослідницької діяльності. *Наука і освіта*. 2012. № 8. С. 4-8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2012_8_3.
2. Алан Брінклі, Бетті Десантс, Майкл Флемм, Сінтія Флемін. Мистецтво бути викладачем : практичний посібник. Київ, 2003. 142 с.
3. Бака М. М., Корж В. П. Фізичне і військово-патріотичне виховання молоді : навч.-метод. посібн. Київ : Книга пам'яті України, 2004. 460 с.
4. Барановська І. Використання музейно-освітніх технологій у початковій школі. *Наукові записки. Педагогіка*. 2009. № 4. С. 128–131.
5. Бех І. Патріотизм: сучасні ознаки та орієнтири виховання. *Рідна школа*. 2015. № 1–2 (січень–лютий). С. 3–6.
6. Бех І. Д., Чорна К. І. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України. Програмно-виховний контекст. Київ, 2014. 48 с.
7. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.
8. Бібік Н. М. Я у світі : підруч. для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. Харків : Основа, 2013. 160 с.
9. Богуш А. М. Духовні цінності в контексті сучасної парадигми виховання. *Культура*. 2001. № 1. С. 5.
10. Гуцан Л. А. Виховання у молодших школярів позитивного ставлення до традицій і звичаїв українського народу у процесі художньо-трудової діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Ін-т проблем виховання АПН України. Київ, 2005. 20 с.
11. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інформаційні технології навчання: метод проекту : навчальний посібник. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с. URL: <http://kist.ntu.edu.ua/textPhD/itn.pdf>.
12. Давидова С. П. Проектна діяльність як засіб формування професійної

- компетентності майбутнього педагога. *Молодь і ринок*. 2018. № 5. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/133932/130351>.
13. Данильян О. Г., Петришин О. В. Проблема взаємовпливу правового виховання державотворчого процесу: українські реалії. *Вісник Національної академії правових наук України*. Харків, 2010. № 2. С. 28-39.
  14. Демчинський О. В. Інтерактивні методи викладання у ВНЗ. Київ : ФОП, 2017. 64 с.
  15. Державний стандарт початкової загальної освіти. *Початкова школа*. 2011. № 7. С. 4-15.
  16. Дмитришина Н. М. Генетико-прогностичні аспекти національно-патріотичного виховання у вітчизняних загальноосвітніх закладах. *Нова педагогічна думка*. 2012. № 4. С. 149–153.
  17. Драч О. О. Рецензія. *Український історичний журнал*. 2016. № 1. С. 217-219.
  18. Дяченко Н. О. Педагогічні задачі у професійній підготовці майбутніх викладачів : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2019. 84 с.
  19. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко. Київ : Наукова думка, 1982. Т. 1: А-Г. 632 с.
  20. Жаровська О. П. Національна свідомість як складова патріотичного виховання студентів педагогічних університетів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. Вип. 18, кн. 1. С. 233-242.
  21. Жаровська О. П. Патріотичне виховання студентів в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Вінниця, 2015. 290 с. URL: <https://www.vspu.edu.ua/science/dis/d6.pdf>.
  22. Жеребцова М. В, Бородин С. Е, Ніколаєв О. С. Скаутинг та краєзнавство – система патріотичного виховання молоді. *Збірка статей з історії українського скаутингу*. Київ :ПП «Стародавній світ», 2013. С. 312.
  23. Зарванський В. М. Національний патріотизм і проблеми оновлення

- суспільства. *Питання соціально-політичних наук*. Київ, 1991. Вип. 82. С. 44–49.
24. Захарченко Р. О., Москалець В. П., Руденко Ю. Д., Огородник І. В. Теоретичні засади виховання національної самосвідомості : навч. посіб. Київ, 1998. 150 с.
  25. Зимовець О. А. Формування гностичних умінь майбутніх учителів гуманітарних дисциплін засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 3. С. 112-126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2015_3_14.
  26. Зубалій М. Д, Івашковський В. В., Остапенко О. І., Тимчик М.В. Військово-патріотичне виховання учнів у позакласній роботі : посібник. Київ : Паливода А. В., 2016. 232 с.
  27. Ипполитова Н. В. Теория и практика подготовки будущих учителей к патриотическому воспитанию учащихся : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08. Челябинск, 2000. 38 с.
  28. Іванова Т. В. Культурологічний підхід до формування педагогічної майстерності. *Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти* : монографія. Київ, 2003. С. 83-95.
  29. Івченко Ю. В. Сутність патріотизму: історія та сучасність. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 6 (3). С. 150-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_6%283%29__37.
  30. Ілішова О. М. Формування культури міжетнічних стосунків гуртківців позашкільних навчальних закладів засобами національно-патріотичного виховання. *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка*. 2015. Ч. 1, № 7 (296) жовтень. С. 212-218.
  31. Казанжи І. В. Підготовка майбутніх вихователів до формування гуманної поведінки дітей дошкільного віку. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. № 4. С. 197-201.
  32. Калініченко А. І. Педагогічні умови організації самовиховання

- студентської молоді : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Вінницький пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2001. 180 с.
33. Капська А. Й. Виховання громадянина-патріота. *Соціалізація особистості*. Київ, 1998. С. 4–21.
  34. Кардонська, А. Патріотичне виховання засобами народознавства. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2009. № 14. С. 19-21.
  35. Качур М. М. Патріотичне виховання молодших школярів засобами художнього краєзнавства : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Ін-т проблем виховання АПН України. Київ, 2010. 20 с
  36. Каюков В. І. Патріотичне виховання учнів загальноосвітньої школи на героїчних традиціях українського народу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Кіровоград, 1996. 24 с.
  37. Кірик М. Формування національної самосвідомості учнів : основні завдання та шляхи їх реалізації. *Учитель початкової школи*. 2015. № 8. С. 8-12.
  38. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання. Тестові завдання для самостійної роботи : навч. посіб. для студентів інженерно-педагогічних спеціальностей. Харків : ЧП «Штрих», 2005. 163 с.
  39. Коваль Л. С. Курс підготовки вчителів. *Методика викладання профілактичних та інтерактивних методик у ВНЗ*. Житомир, 2016. С. 56-59.
  40. Коменський Я. А. Вибрані педагогічні твори. Київ : Рад. школа, 1940. Т. 1 : Велика дидактика. 245 с.
  41. Кондрашова Л. В., Лаврентьєва О. О., Зеленкова Н. І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі : навч. посіб. Кривий Ріг : КДПУ, 2008. 287 с.
  42. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді : додаток до наказу МОН України від 16.06.2015 р. № 641. *Початкова освіта*. 2015. № 13. С. 5-8.
  43. Концепція Нова Українська Школа. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/>

media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf.

44. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Проект. *Педагогічна газета АПН*. 2000. № 6 (72). С. 4-6.
45. Коркішко О. Використання педагогічних технологій патріотичного виховання в позаурочній роботі сучасної школи. *Рідна школа*. 2005. № 6. С. 48-50.
46. Костікова І. І. Стан і перспективи інформатизації вищої освіти .Педагогіка, психологія та проблеми фізичного виховання і спорту. 2007. № 7. С. 74-78.
47. Костікова І.І. Сучасні методологічні підходи професійної підготовки вчителя засобами інформаційно-комунікаційних технологій. URL: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-08/08kiiiict.pdf>.
48. Кулігіна Н. Ф. Проект «Патріотичне виховання як складник загального виховного процесу». *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2010. № 13. С. 8-10.
49. Кучерявий О. Г. Теоретичні і методичні основи організації професійного самовиховання майбутніх вихователів дошкільних закладів і вчителів початкових класів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2002. 42 с.
50. Лисенко Н. В. Актуальні напрями удосконалення змісту професійної підготовки майбутніх педагогів ДНЗ: соціальне замовлення сьогодення. *Педагогічний дискурс*. Хмельницький : ХГПА, 2012. Вип. 13. С. 186-192.
51. Мазаракі А. Навчання і виховання – органічно єдиний процес. *Вища школа*. 2004. № 5/6. С. 3-30.
52. Малик Н. Г. Нові форми та методи проведення уроків патріотичного виховання. *Класному керівнику. Усе для роботи*. 2011. № 8. С. 20-22.
53. Матящук В. Сучасне патріотичне виховання: стан проблеми та перспективи розвитку. *Педагогічна думка*. 2009. № 3. С. 48-54.
54. Мацук Л. О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до правового виховання молодших школярів : автореф. дис. ... канд. пед.

- наук : 13.00.04. Тернопіль, 2002. 20 с.
55. Машкина Л. А. Підготовка студентів педагогічних училищ та коледжів до використання інноваційних технологій в дошкільних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2000. 175 с.
  56. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні : навч. посіб. Київ : Вікар, 2003. 335 с.
  57. Мельник В. В. Інтерація в освітньому процесі: технологія організації. *Управління школою*. 2006. № 13. С. 15–34.
  58. Мороз О. Г., Падалка О. С., Юрченко В. І. Педагогіка і психологія вищої школи : підручник. Київ : НПУ, 2003. 267 с.
  59. Мусина В. Е. Патриотическое воспитание школьников : учеб.-метод. пособ. Белгород : ИД «Белгород» НИУ «БелГУ», 2013. 156 с.
  60. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» : від 16.06.2015 р. № 641. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text>.
  61. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження порядку створення груп подовженого дня у державних і комунальних закладах середньої освіти» від 25.06.2018 р. № 677. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0865-18#Text>.
  62. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Система підготовки фахівців соціальної сфери до національно-патріотичного виховання дітей та молоді на засадах соціального партнерства» у 2017 - 2022 роках» : від 03.04.2018 р. № 313. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-provedennya-eksperimentu-vseukrayinskogo-rivnya-za-temoyu-sistema-pidgotovki-fahivciv-socialnoyi-sferi-do-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-ditej-ta-molodi-na-zasadah-socialnogo-partnerstva-u-2017-2022-rokah>

63. Онищук А. С. Інтерактивне навчання як запорука якісної професійної підготовки перекладачів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2017. Вип. 1. С. 193-196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_1_52.
64. Остапчук Д.В., Мирончук Н.М. Інтерактивні методи навчання у вищих навчальних закладах. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 140-143.
65. Павленко М. С. Патріотичне виховання молодших школярів на матеріалах творчості Павла Тичини : автореф. дис. .... канд. пед. наук : 13.00.07 / Ін-т пробл. виховання АПН України. Умань, 2001. 20 с.
66. Паршук С. М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Південноукр. держ. пед. ун-т імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2006. 21 с.
67. Патриотически-ориентированное образование: методология, теория, практика / Ф. К. Быков и др. Волгоград : НП ИПД «Авторское перо», 2005. 400 с.
68. Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (5 листопада 2020 року, м. Запоріжжя). Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2020. 120 с.
69. Петренко С. А. Підготовка майбутніх вихователів до формування у дітей дошкільного віку основних рухових умінь і навичок : дис. ... кан пед. наук : 13.00.04 / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України. Київ, 2007. 289 с.
70. Питерс Т., Уотермен Р. В поисках эффективного управления высшим учебным заведением (опыт лучших учёных). Москва : Прогресс, 1986. 424 с.
71. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібник. Київ : Вид-во А.С.К., 2004. 192 с.
72. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарнотехнічної

- еліти : зб. наук. праць: у двох частинах / за ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО та ін. Харків : НТУ «ХПІ», 2002. Ч. 1. 432 с.
73. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, 2018. 40 с. URL: <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/>
74. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки» від 09.10.2020 р. № 932. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text>.
75. Прасол Д. В. Психологічні аспекти патріотичного виховання молодших школярів у загальноосвітніх навчальних закладах. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2015. № 2 (49). С. 148–151.
76. Райский Б.Ф., Снаткин М.Н. Руководство самообразованием школьников по гражданскому воспитанию: Из опыта работы. Москва : Просвящение, 1983. 143 с.
77. Систематизований покажчик матеріалів з питань патріотичного виховання НАДУ за 1997–2005 роки / уклад.: О. О. Бабінова, О. Г. Белінська. Київ : Вид-во НАДУ, 2006. 11 с.
78. Сібіль О. І., Корицький В. Г. Тренінг із підготовки педагогів до реалізації завдань національно-патріотичного виховання дітей та молоді. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2019/63/part_2/32.pdf.
79. Темченко А., Драч О. Традиційні мантичні практики: архаїка знакової системи. *Український історичний журнал*. 2016. № 1. С. 217-219. .
80. Філімонова Т. В. Національно-патріотичне виховання особистості: педагогічний аспект. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. Бердянськ, 2016. Вип. 2. С. 43-48.
81. Філімонова Т. В. Теоретичний аналіз процесу підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності. *Forming of modern educational environment: benefits, risks, implementation mechanisms* : матеріали міжнар.

наук.-практ. конф. м. Тбілісі, Грузія, 29 вересня 2017 р. Тбілісі : Baltija Publishing, 2017. С. 181-184.

82. Чельцов М. В. Генезис понятия «Патриотизм» в социальной и педагогической сферах до конца XIX века. *Наука и социум*. 2017. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/genezis-ponyatiya-patriotizm-v-sotsialnoy-i-pedagogicheskoy-sferah-do-kontsa-xix-veka/viewer>.
83. Чепурна Н. М. Шляхи формування патріотизму учнівської молоді. *Педагогічний вісник*. 2010. № 1. С. 12–14.
84. Швець В. І. Патріотичне виховання на заняттях та в позааудиторній роботі з історії України. *Гуманітарні науки*. 2008. № 2. С. 117–119.
85. Шквир О. Л. Наукові підходи до підготовки майбутнього вчителя-дослідника. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія*. Чернівці : Чернівецький нац. у-т. Вип. 679, 2014. С. 198-205.
86. Шквир О. Л. Проблема педагогічних досліджень у творчій спадщині В. О. Сухомлинського. *Педагогічний дискурс*. Хмельницький : ХГПА. 2011. Вип. 10. С. 525-529.
87. Шквир О. Л. Специфіка дослідницької діяльності вчителя початкової школи. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2014. Вип. 3. С. 234.
88. Якса Н. В. Концептуальні положення професійної педагогічної освіти в аспекті полікультурності. *Українська полоністика. Педагогічні дослідження*. 2009. Вип. 6. С. 87-98.
89. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. *Наука та інновації*. 2016. № 12 (6). С. 6-14. URL: http://scinn.org.ua/sites/default/files/pdf/2016/N6/Yatskiv_Malitskyi.pdf.

Додаток А

Омелян Вишневський «Патріотизм і громадянськість»

«Національні цінності»	«Громадянські цінності»
«Українська національна ідея»	«Свобода людини»
«Готовність до боротьби за свободу нації»	«Демократичний устрій суспільства»
«Державна незалежність України»	«Пошана до Закону»
«Почуття національної гідності»	«Культура політичних стосунків»
«Національна історична пам'ять»	«Рівність перед Законом»
«Повага до національних і державних символів»	«Рівність можливостей»
«Любов до національної культури, мови тощо»	«Пріоритет ідеї громадянськості перед ідеєю влади»

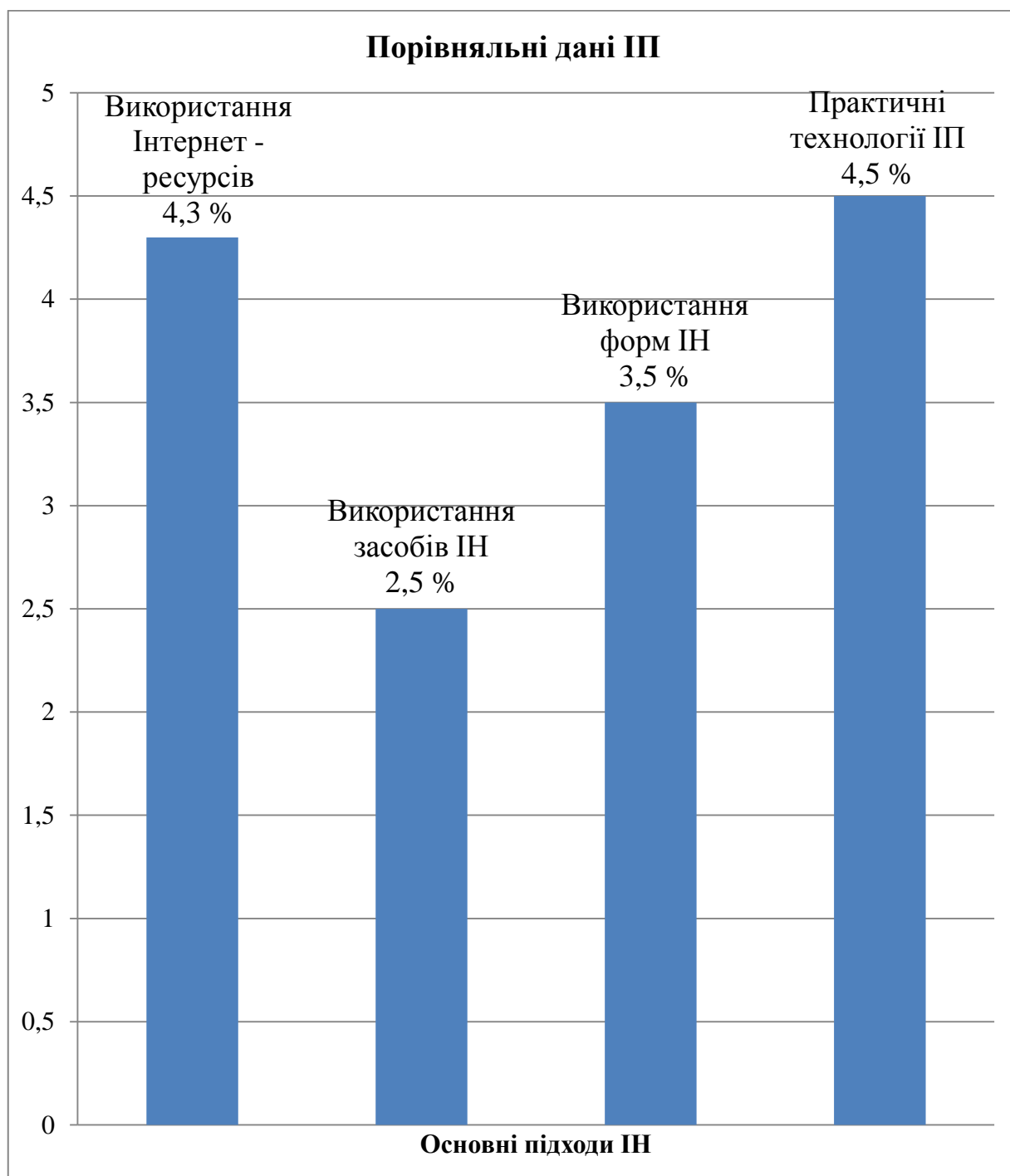
Додаток Б

Основні рекомендації для використання ІІІ у процесі підготовки педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД (за О.Вишневським)

Назва діяльності	Рекомендація
Пізнавально-дослідна ІІІ	застосовувати розумові вправи для адаптації у незнайомій обстановці; підтримувати живу уяву;
Творча ІІІ	усувати внутрішні перешкоди творчим проявам;
Діяльнісна ІІІ	приділяти увагу роботі підсвідомості; утримуватися від оцінювань;
Креативна ІІІ	застосовувати розумові вправи для адаптації у незнайомій обстановці; підтримувати живу уяву;
Експериментальна ІІІ	усувати внутрішні перешкода для мислення; розвивати сприйняття всього навколишнього світу;
Навчальна ІІІ	розширювати об'єм знань засобами ІІІ та ТРВЗ;
Виховна ІІІ	створювати умови вільного обміну думками, ідеями, у процесі безпосереднього обговорення, творчої дискусії та особистісного включення учнів і самого вчителя.

Додаток В

Варіанти моделей систематичного дослідження готовності майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГЦД від найменшого значення до найбільшого використання ІІ

Додаток Г

Особливості періодів сенситивного розвитку дитини молодшого шкільного віку

Період	Особливості
1 клас	У школярів 1-х класів ще діє наочно – дійове мислення, діти відтворюють декілька ознак предмета , дії. Розрізняють істотні та предметні відмінності , вміють працювати з цифрами, знають їх зовнішній вигляд. За логікою розташовують предмети, тварин , рослини, птахів, комах і т.д. Розуміють назву країни, міста , села в якому живуть, проявляють цікавість до особливостей свого походження, своєї рідні , сім'ї, родичів.
2 клас	Прагнуть знайти нове місце у спілкуванні (проявляють якості лідерства). На другому році навчання набуває важливості особистісне спілкування з однолітками і тому часто навчання переходить на другий план. Збільшується увага та концентрація на створенні дружніх стосунків . У навчанні починається період кризи – «протистанство».
3-4 клас	Акцентують здебільшого увагу на спілкуванні різних вікових категорій (стає цікаво спілкуватись із старшими дітьми), починається період підліткової кризи, зав'язуються міцні дружні стосунки з протилежною статтю. Активізується інтерес до навчання складних наук, з'являється цікавість до складного навчання, більшість дітей у цьому періоді схильні до зміни.

Додаток Д

Класифікація сучасних засобів НПВ молодших школярів

Назва класифікації засобів НПВ	Емпіричні методи активних засобів НПВ		
Засоби формування концепції свідомості «Я - свідомість» НПВ;	Бесіди		
	Виховні години		
	Диспути		
	Години спілкування		
Засоби організації діяльності і формування досвіду з НПВ ;	Вимога	Привчання	
	пряма	вправи	
	опосередкована	доручення	
	думки	вих. ситуації	
Засоби стимулювання діяльності і поведінки відношення до НПВ;	Заохочення	Покарання	
	подяка	осуд	
	нагородження	зауваження	
	змагання	програш	
	спілкування,думки	негативна думка	
Засоби контролю та самоконтролю діяльності й поведінки до НПВ.	Вимога	Контроль	Самовиховання
	прохання	індив.бесіда	самопостереження
	вказівка	анкетування	самовиховання
	розпорядження	тести	самопереконавання

Додаток Е

Шість цеглинок LEGO – технології НУШ

Номер цеглинки	Основні завдання
Цеглинка 1	Орієнтація дітей на самостійне виконання завдань; допоможіть їм, якщо вони не вірять у свої сили або просять про допомогу.
Цеглинка 2	Заохочення дітей, даючи корисні поради та ідеї підбадьорюючим тоном.
Цеглинка 3	Сидіть біля дітей, спостерігайте за їхніми діями. Так ви будете бачити, чим можна допомогти дітям.
Цеглинка 4	Будьте допитливими, задавайте діткам відкриті питання, на зразок, «що ви робите?», «як ви це вирішили?»
Цеглинка 5	Давайте дітям можливість вибору і переконайтеся, що вони беруть активну участь у вирішенні завдання.
Цеглинка 6	Діліться своїм досвідом із дитиною через гру, отримуйте натхнення і поради від колег, які працюють за методикою «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК».

Додаток Ж

Приклади заходів планування національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах ГПД. План вихователя ГПД К. Пальчик

Термін проведення	Виховний захід з НПВ	Індивідуальна робота з НПВ
1- 5 вересня Тиждень патріотичної вихованості	1) Екскурсія по школі і подвір'ю. «Як змінилась рідна школа за літо ?» 2) Конкурс малюнків на асфальті «Спогади про рідну школу у минулому році»	Зустріч з учнями, які будуть відвідувати ГПД за підгрупами. «Спогади навчання у рідній школі в минулому році»
8- 12 вересня Тиждень патріотичних казок	1) Мандрівка у світ народних казок: «Пан Коцький», «Троє жадібних ведмежат», «Колосок» 2) Перегляд мультиплікаційного фільму 1-2 серія «Країна Україна»	Індивідуальні бесіди з питань ставлення дітей до українських народних казок.
15 -19 вересня «Звичаї українського народу»	1) Свято. Звичаї українського народу. 2) Бесіда «Як давно в Україні з'явився жовто-блакитний прапор»	Індивідуальна бесіда – роздум: «Хто такий патріот?»

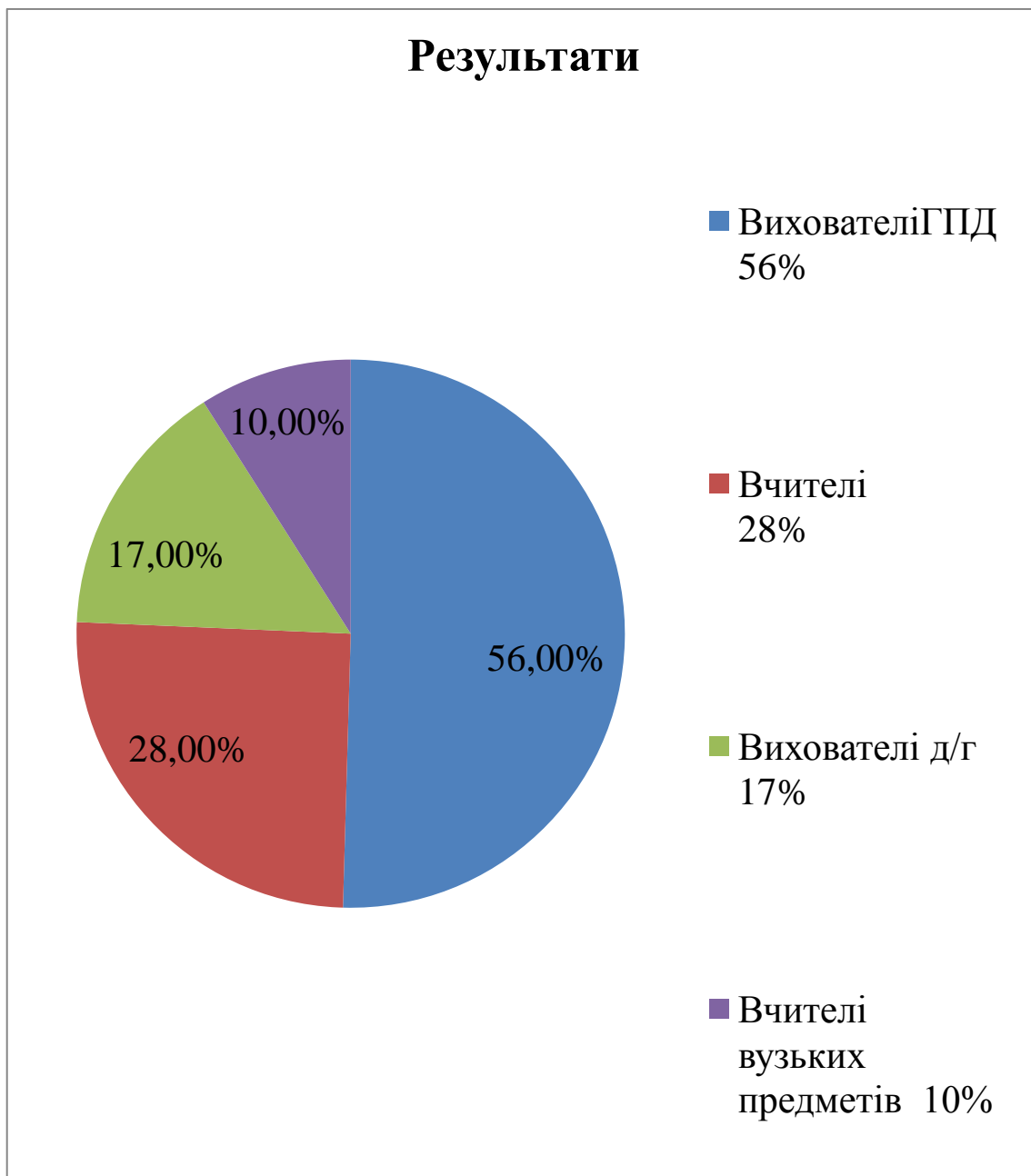
Додаток К

Питання анкетування підготовленості педагогів до НПВ

Питання	Варіанти відповідей
Як Ви розумієте поняття «патріотизм»?	а) любов до Батьківщини б) емоційне переживання своєї приналежності до країни с) обидва варіанти вірні
Як Ви розумієте поняття «націоналізм»? (оберіть кілька варіантів)	а) цінність нації б) ідеологія-лібералізму, консерватизму, соціал-демократизму, анархізму та комунізму с) цінність нації як найвищої форми суспільної єдності д) первинність в державотворчих процесів е) всі варіанти вірні
Як Ви розумієте патріотичне виховання?	а) любов до своєї батьківщини і служіння їй б) нав'язування ідеології с) не знаю
Як Ви розумієте термін «мужність»?	а) якості особистості з сильними рисами характеру б) якості особистості зі слабкими рисами характеру с) мені це незнайоме
Вважаєте ви себе патріотом?	а) так б) ні
У чому це проявляється?	(напиши)
Необхідно зараз звертати увагу на патріотичне виховання покоління?	а) так б) ні с) не знаю
Коли необхідно починати звертати увагу на патріотичне виховання?	а) з раннього дитинства. б) у підлітковому і юнацькому віці. с) у більш зрілі роки.

Додаток Л

Результати анонімного анкетування підготовленості педагогів до НПВ

Додаток М

Критерії та рівні, компоненти готовності майбутніх педагогів з національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах групи подовженого дня

Рівні	Критерії	Компоненти
Когнітивний	1) Знання НПБ 2) Теоретичні 3) Практичні	1) Повноцінні знання НПБ НПВ молодших школярів в ГПД 2) Знання теоретичних засад, особливостей організації НПВ 3) Вміння використання знань з НПБ та особливостей організації НПВ
Мотиваційно-емоційний	1) Особистісно-орієнтований «Я – свідомість» 2) Емоційно-почуттєвий 3) Мотиваційний	1) Особистісні якості майбутніх педагогів 2) Рівень емоцій та почуттів свідомості «Я-свідомість», національно-патріотичної свідомості педагога 3) Кінцева сформованість мотиваційного рівня для здійснення НПВ
Діяльнісно-поведінковий	1) Практичний 2) Діяльнісний 3) Оцінювальний	1) Повноцінна сформованість організаційно – практичних навичок процесу НПВ молодших школярів в ГПД 2) Можливість до національно – патріотичної діяльності майбутнього педагога 3) Правильність вказівок для реалізації НПВ молодших школярів та самоаналізу ,самовдосконалення ,рівні креативності майбутнього педагога

Додаток Н

Тестові завдання на визначення сформованості нормативно-правового критерію знань майбутніх педагогів з НПВ

Навчальний заклад _____

ПІБ вчителя _____

1. Відповідно до Закону України «Про освіту» під освітою розуміється:
  - a) Цілеспрямований процес оволодіння систематизованими знаннями про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво.
  - b) Сукупність спадкоємних загальноосвітніх та професійних освітніх програм.
  - c) Формування загальної культури особистості, адаптація особистості до життя в суспільстві.
2. Основні положення про права дитини закріплені в :
  - a) Конвенції про права дитини
  - b) Загальній декларації прав людини
  - c) Конституції України
3. У результаті впровадження системи національно-патріотичного виховання згідно з Концепцією національно-патріотичного виховання дітей і молоді (затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641) очікується:
  - a) Забезпечення у молодого покоління розвинутої патріотичної свідомості і відповідальності, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про спільне благо, збереження та шанування національної пам'яті;
  - b) Створення ефективної виховної системи національно-патріотичного виховання молоді;
  - c) Консолідація зусиль суспільних інституцій у справі виховання підростаючого покоління
  - d) Усі перераховані пункти

4. Ким або яким законодавчим актом, нормативним документом визначається мова (мови), на якій ведуться навчання і виховання в освітньому закладі?

- a) Закон України «Про освіту»
- b) Типовим положенням про відповідний освітній заклад
- c) Засновником освітнього закладу і (або) статутом загальноосвітньої установи

5. Згідно Закону України «Про початкову освіту» (із змінами, внесеними Законом України від 2 червня 2015 року N 498-VII), завданнями початкової освіти є:

- a) Збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини;
- b) Виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов або мов меншин та рідної мови, національних цінностей Українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля;
- c) Формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду; виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти, забезпечення соціальної адаптації та готовності продовжувати освіту; здійснення соціально-педагогічного патронату сім'ї.
- d) Усі зазначені пункти є правильними.

Додаток II

Тестові завдання з теорії національно-патріотичного виховання

Навчальний заклад _____

ПІБ вчителя _____

1. Комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави – це...

- a) національно-патріотичне виховання дітей та молоді;
- b) громадянське виховання дітей та молоді;
- c) розумове виховання дітей та молоді;
- d) естетичне виховання дітей та молоді.

2. Слово «патріотизм» прийшло з грецької, що воно означає:

- a) дім батьків;
- b) Батьківщина;
- c) земля батька, предка;
- d) рідна кров.

3. Патріотичне виховання спирається на загальнопедагогічні принципи виховання, такі як:

- a) спрямованості виховання, собистісно орієнтованого підходу у вихованні; комплексної дії;
- b) цілісного підходу, наступності у вихованні, діяльнісного підходу;
- c) народності, суспільної спрямованості, культуро відповідність.

4. Зміст національного виховання визначає така тріада:

- a) «правосвідомий-гуманіст-людяний» ;

b) «громадянин – патріот – гуманіст»;

c) «моральність-чесність-відданість»;

d) «патріот-відповідальний-гуманіст.

5. Дослідники виділяють два поняття патріотизму:

a) громадський та етнічний;

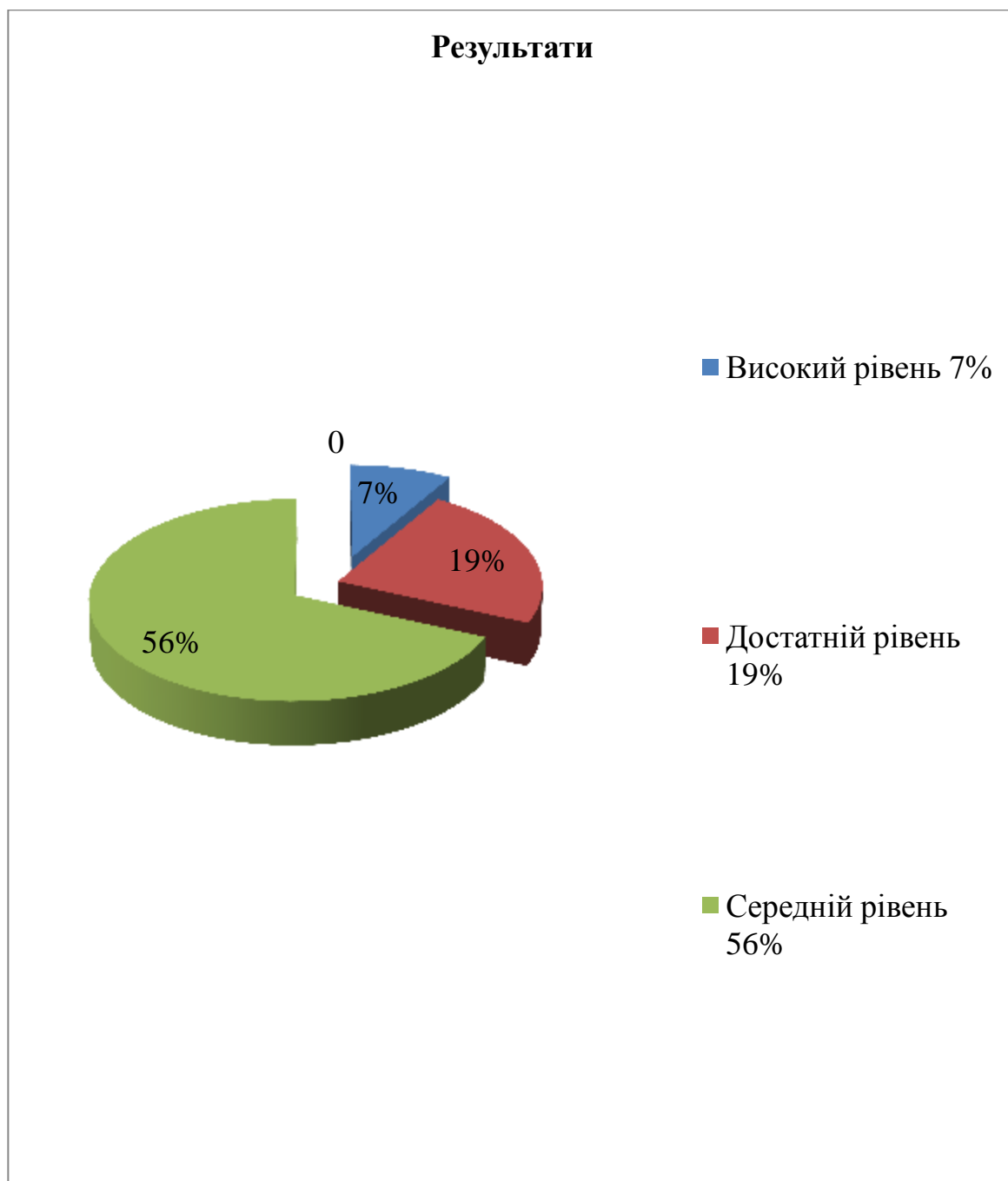
b) політичний та моральний;

c) громадський та національний;

d) конституційний та етнонаціональний.

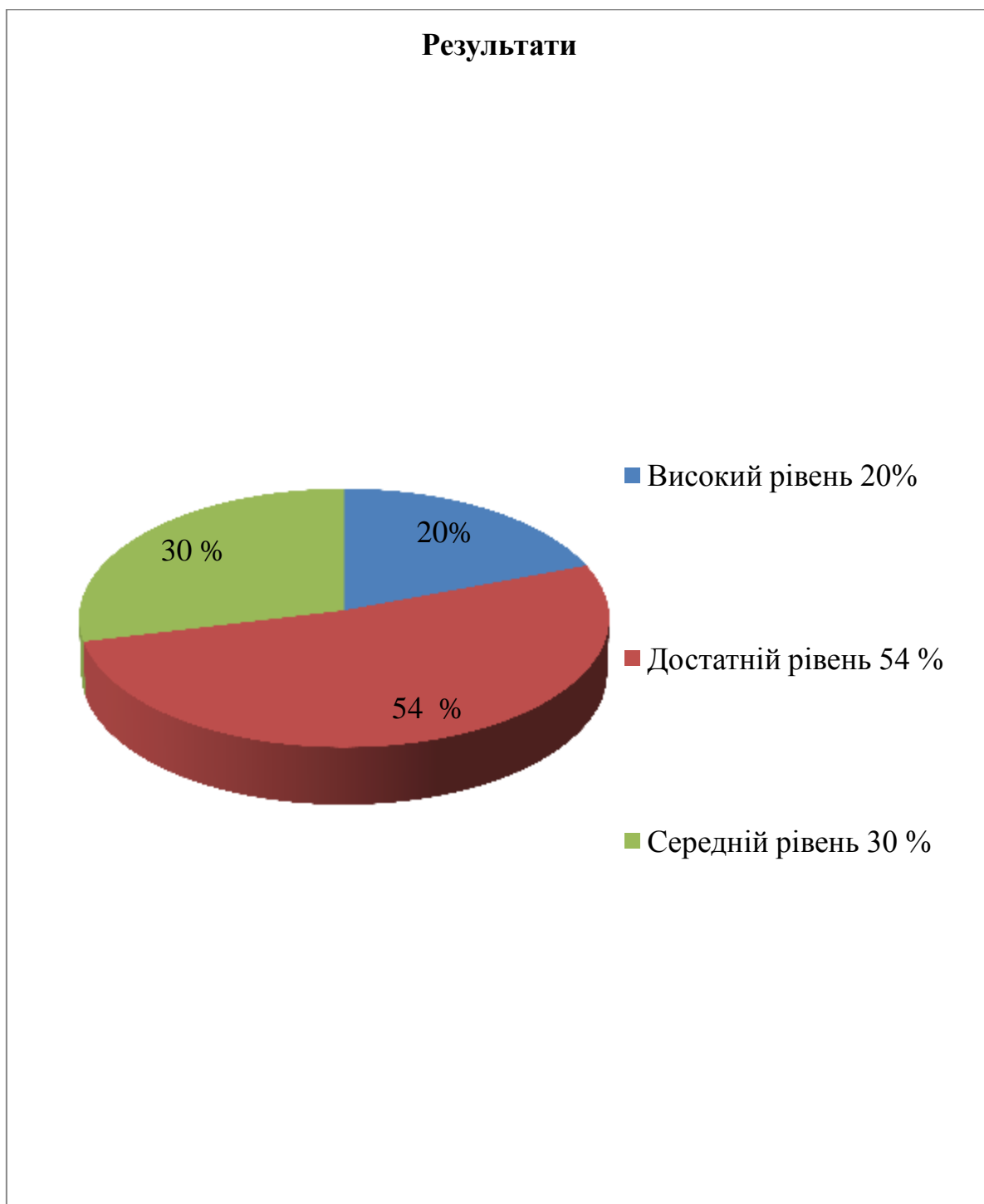
Ключ: 1. a ; 2. b; 3. a ; 4. b ; 5. d.

Додаток Р

Результати тестових завдань для визначення сформованості нормативно-правового критерію знань майбутніх педагогів з НПВ

Додаток С

**Результати тестових завдань для визначення знань педагогів з теорії
національно-патріотичного виховання**

Додаток Т

Завдання для перевірки сформованості практичних компонентів підготовленості педагогів до НПВ молодших школярів в ГПД

Навчальний заклад _____

ПІБ вчителя _____

1. Розкрийте сутність і взаємозв'язок понять «патріотичне виховання», «національно-патріотичне виховання», «патріотизм», «націоналізм»:

---

2. Оберіть із запропонованого списку принципи, на яких базується патріотичне виховання (варіанти обведіть кружечком):

- a. національної спрямованості;
- b. самоактивності й саморегуляції;
- c. полікультурності;
- d. соціальної відповідності;
- e. історичної і соціальної пам'яті;
- f. міжпоколінної наступності;
- g. системності;
- h. наочності;
- i. науковості;
- j. інше (запропонуйте свій варіант) _____

3. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості дитини-дошкільника до ...

---

4. Запропонуйте власну програму залучення батьків до національно-патріотичної діяльності для виховання молодших школярів в умовах ГПД.

---

5. Складіть перелік ключових слів стосовно проблеми національно-патріотичного виховання, дошкільного виховання і процесу наступності.

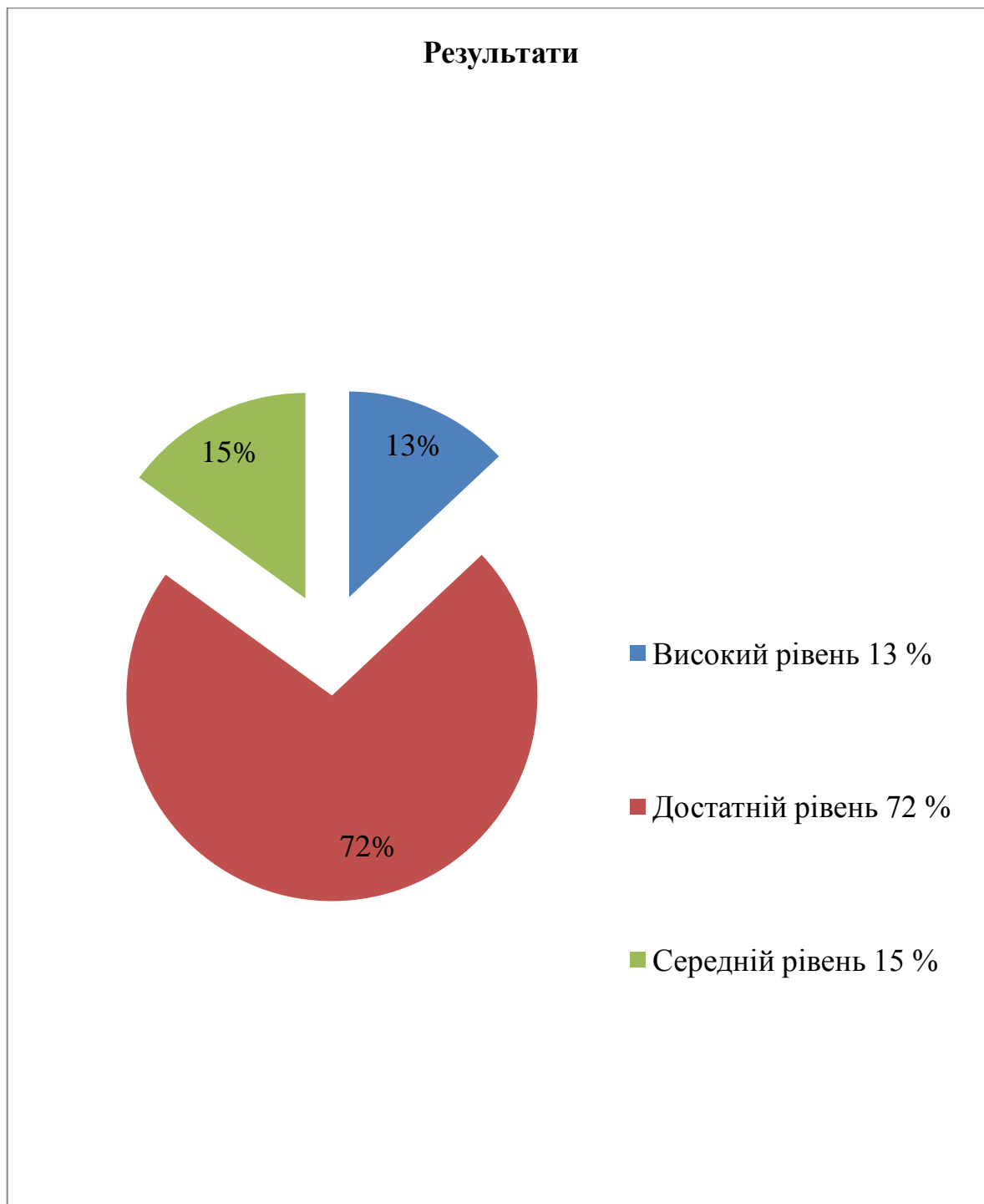

Додаток У

**Результати дослідження практично-перетворювального критерію
готовності педагогів до НПВ молодших школярів в умовах ГПД**

Додаток Ф

LEGO гра «Україна в наших серцях»

Мета: Розвивати вміння працювати разом, узгоджувати свої дії з діями товаришів . Формувати вміння виконувати завдання відповідно до поставленої мети. Розвивати конструктивне мислення, творчу уяву. Сприяти розвитку мовлення. Формувати патріотичні почуття учнів, виховувати національно – патріотичну свідомість , розкрити концепції «Я -свідомість» для формування особистісних якостей патріота та націоналіста, креативного мислення та ідейного розвитку особистості патріота. Вчити розрізняти області України, знати скільки областей є на мапі України.

Обладнання: цеглинки LEGO, пазл районування областей, мапа України.

Хід гри:

1) Розташуйте велику купу цеглинок різного кольору(зеленого, синього, червоного, жовтого) серед кімнати. Покажіть учням мапу України, розкажіть про особливості районування областей , які міста є областями України , особливості поєднання кордонів областей і т.п.

2) Поділіть дітей на пари. Попросіть дітей разом в парах побудувати області України за інструкцією . Кожній парі роздайте зображення області у формі пазлу , яку вони повинні побудувати та кожна деталь пазлу є кольором цеглинки .

3) Після того, як кожна пара змайструє свою область допоможіть учням правильно з'єднати області України та утворить цілісну картину кордону України. Після того, як модель побудована попросіть їх описати, яку саме область пара учнів будувала , які особливості області запам'ятали , яку кількість цеглинок вони використали , якого кольору було найбільше (питань може бути безліч. У тому числі відкритих залежно від теми і сконструйованої моделі).

Додаток X

Конспект відкритого заходу. Тема: «А над світом вишивка цвіте!»

Мета: Ознайомити учнів з народною вишивкою, сприяти розвитку пізнавальних інтересів учнів. Виховувати почуття любові до сімейних традицій, пов'язаних з вишиванням рушників, сорочок, вишиванок, шанобливе ставлення до матусь, бабусь – берегинь наших славних символів.

Обладнання: презентація, коровай, вислови про українські обереги , пісні у виконанні учнів, танці .

I ведучий.

Від щирого серця до себе у гості запрошуємо

В нашу світлицю завітаємо з вами ми разом,

Що нас зустрічає маминим теплом.

II ведучий.

У нашій світлиці ми вітаємо вас щиро,

зустрічаємо із хлібом, любов'ю та миром!

Коровай на столі — то у хаті достаток ведеться,

коровай на столі — то й родині щасливо живеться.

Дорогі наші гості!

(Діти вносять коровай. Вручення короваю,

звучить мелодія про коровай) 4-Б клас

У дарунок в день урочистий

ви прийміть цей променистий,

золотий, як небокрай,

наш добрий ,щедрий коровай.

II ведучий. Добре збиратися разом, співати про Україну – неньку, розмовляти. Дізнатись більше про традиції, обряди, культуру та історію – ми завжди раді.

Танок Ніна Матвієнко« Україно – ти як мамо » (2-А, 2-Б клас)

(на фоні презентації говорять ведучі)

I ведучий. Одному з українських символів — вишивці — присвячене свято. (слайд 1-3)

I ведучий. Вишивка виникла давно. Різноманіття вишивки дивує своєю красою. (слайд 4-7)

II ведучий. Однак знаємо, що українська вишивка сягає своїм корінням у сиву давнину (слайд 8-10)

I ведучий. Вишиванням споконвіку займались жінки, які з покоління в покоління передавали найяскравіші зразки орнаменту, кольору, вишивальну техніку. (слайд 11-15)

II ведучий. Майже кожна область, кожний район, часто і окремі села, від матері до дочки передавали свої узори. За кольором, орнаментом, фактурою вишивки завжди можна визначити місце її виготовлення. (слайд 16-23)

I ведучий. Здебільшого в Україні переважали вишивки червоними і чорними нитками.. (слайд 24-30)

Пісня «Червоне – то любов, а чорне – то журба» (4-А клас)

II ведучий. Споконвіку українці свято шанували одяг, а особливо вишиту сорочку. Вважали, що сорочка має чарівну силу. (слайд 35-36)

I ведучий. Ромби, хрестики, кружальця – все те було прагненням людини славити добро, уникнути лиха. Геометричний, рослинний орнамент, а також зооморфний (стилізоване зображення тварин і птахів) гармонійно сусідять один з одним.

II ведучий. Люди відображали у вишивках те, що бачили довкола себе, і свято вірили, що перенесене з любов'ю і заклинанням на сорочку довго оберігатиме від хвороб. Ознакою охайності, працьовитості кожної господині є прибрана хата і вишиті рушники (слайд 31-34)

Відривок пісні «Рушничок» (прослуховування)

I ведучий. А чи знаєте ви скільки народних приказок і прислів'їв є про український рушник?

(Виходять з однієї сторони хлопці з іншої дівчата) 1-Б клас

1. Хата без рушників – родина без дітей.
2. Рушники на кілочку – хата у віночку.
3. У коморі сволок – на ньому рушників сорок.
4. Не лілуйся, дівонько, рушники вишивати – буде чим гостей зустрічати.
5. Рушник вишиваний – вкраїни душа.
6. Рушник як доля на ньому люди вишивали своє життя.

ІІ ведучий. Готуючись вийти заміж, кожна дівчина вишивала чимало рушників та сорочок.

І ведучий. Рушниками прикрашають ікони в церкві. Їх не можна було міняти, поки вони самі не впадуть від негоди.

Танець «Тільки в нас на Україні» 3-А клас

Учень

Україно моя мила, Україно,

Моя рідна земле, матінка єдина.

Твої роси моє личко умивають,

Твої вітри мої коси розплітають,

Твої діти рідну землю рушниками прославляють.

Павленко Саша Учениця

Ой, вишивки мої любі, я вас вишиваю.

Та про красу і про фарби думки не лишаю:

Де покласти слід рожеву, а де ніжно-синю,

Щоб славила моя праця рідну Батьківщину.

Щоб сміялася сорочка гарними квітками,

Щоб пишалась Україна своїми майстрами. Савіна Вероніка .

Ведучий 2: Душею свій час відчуваєш.

І буде настільки цікавим буття,

Які нити в нього вплітаєш.

Майстер-клас «Вишиванка» (малювання на великому полотні) Кожен клас отримує свою область України, обирають, які деталі саме вишивки цієї області та малюють в довільному порядку на полотні.

Додаток Ц

Запитання до створення відеоролику «Любов до тебе, мій рідний краю», «Mediaschool - 2019». Інтерв'ю

- 1) В якій країні ти живеш? _____
- 2) Назва народу, який живе в нашій країні? _____
- 3) Що ми називаємо Батьківщиною? _____
- 4) Від якого слова походить слово «Батьківщина»? _____
- 5) А чому воно написано з великої літери? _____
- 6) Як називається місто в якому ти живеш ? _____
- 7) Яка річка протікає через все місто ? _____
- 8) Що є найбільшою гордістю нашого міста ? _____
- 9) Як називається Заповідник, який знаходиться у нашому місті ? _____

Закінчи висловлювання про козаків

Сміливого _____ куля не бере.

Чия відвага , _____ перемога.

Без _____ військо запорізьке гине .

Де _____ , там і слава.

Козак з бідною, як _____

Січ - _____ , а Великий Луг - _____ .

Хто любить піч , тому ворог _____ .

Степ та воля - _____ доля.

Довідка: козака, того козака, гетьмана, запорізький козак, риба з водою, мати, батько, Січ, козацька.

Додаток Ш

Напрями, які важливі для підготовки майбутніх педагогів до НПВ молодших школярів в умовах груп подовженого дня

Додаток Ш

**Рівні проектування у підготовці майбутніх педагогів до НПВ виховання
молодших школярів в умовах ГПД (за О. Ловка)**

Назва рівня проектування та типу проекту	Зміст та завдання проектування
Навчальне проектування – студентський (пошуковий, дослідницький, творчий та ін.) проект	Досягнення певної навчальної мети шляхом розробки певного навчального продукту (наприклад, проекту уроку з формування патріотичної гідності учнів , моделі патріотичного виховання учнів молодших класів через творчі ігри і т.п.)
Педагогічне проектування навчальної діяльності студента (викладацький проект)	Розробка нового або перетворення існуючого методу або навчального засобу, навчального завдання і т. ін. для формування національно-патріотичної свідомості учнів молодших класів.
Інноваційне педагогічне проектування у ЗВО-проект розвитку ЗВО (проект на рівні керівництва ЗВО)	Проектування та впровадження нововведень у ЗВО, інноваційна діяльність (наприклад, введення модульно-рейтингової системи у ЗВО) для підвищення активізації навчальної діяльності майбутніх педагогів , для систематизації цілей та напрямів самонавчання.